

Дравина

Михайла Лышного

2018
Їванівське

Драбина.

Видання третє, доповнене.

Дніпро: Літограф, 2018. - 200 стор. Іл.

Кажуть, що відчуття Поезії в людині – це один із найважливіших способів осягнення Буття. У нас, здебільшого, ця область пізнання Всесвіту була приспана разом з українством і розвивалась стихійно, майже підпільно – “як весною з-під снігу трава...” Сьогодні Українська Поезія воскресає відкриттями не тільки заборонених донедавна класиків, але і наших сучасників.

Такою знахідкою став Михайло Йванович Пишний. Його вірші – як рідні пісні – їх хочеться співати... Хочеться плакати, і радіти. Вони – немов народні ліки на степових травах, які легко сприймає і серце, і душа, і розум...

Дякуємо Вам, Михайло Йванович, за щиру, пронизливу, світлу любов до України!

Слава Вам, Поети-Прометей!

Священик Володимир Дерев'янка

Видавництво “Навіки”

ISBN:

© Василь Пишний

Михайло Пилип

Драбина

Київ

2018

* * *

Повсяк день, повсяк час і хвилину
Перед Богом в молитві стою:
Боронь Боже мою Україну –
Батьківщину кохану мою!

Перед Тебе впаду на коліна,
Перед Тебе схиляю чоло,
Аби вільна була Україна,
Аби люду в ній добре було!

Боронь Боже Її від навали,
Боронь Боже Її від суми;
Її діток, щоб не ночували
Під чужинськими десь ворітьми.

Щоб її лихоліття минали,
Не нахмарював ще якийсь мор,
Щоб доволі зерна насипали
До Її життєдайних комор.

Ні за кого я так не молився,
І нічого я так не просив –
Україно, велично здійснися
В світі Правди, Добра і Краси!

2006, м. Ярославль

* * *

Боже, Ти прийми мої прохання,
Вірю, Отче, чуєш Ти мене,
Збережи Україну до світання –
Хай Вона день новий започне!

Своїм Отчим всеоглядним оком
Зглянься на українське село,
Що давало місту животоки
І що мову рідну зберегло.

Зглянься, Боже! Бо якщо загине
Те трудяще, праведне село –
Згине слово й пісня України,
Й злидні запанують за столом.

Буду щиро я поклони бити,
Боже, я благаю і молю,
Научи такої ще молитви,
Щоб почув весь український люд.

Та збирався у сім'ю єдину,
В хату згоди, ласки і добра,
Не котився б куди вітер кине,
Мов з коріння зірваний курай.

* * *

Не за себе вболіваю, Отче,
(Досить дав непутньому мені...),
Більш за все Тебе просити хочу –
Україні дай погожі дні.

Щоб хлібами золотили ниви,
Тесля нову хату будував.
І народ заможний і щасливий
Знов про Галю пісню заспівав.

Чують хай забутьки і заблуди:
Україна вільною була!
Є Вона і вічно Вона буде –
Разом нас ніхто не подола!

Буде Вона сіяти і жати,
І садами буйними ряснить;
Рідній мові діток навчати,
Боже Слово заплітатъ в пісні.

2006

* * *

Як над полем і лісом Росії,
Зачарований місяць засяє,
Полетять мої думи і мрії
В Україну, до рідного краю.

Полетять і захоплять з собою
Ностальгією серце зболіле,
Прихилю я там десь під вербою
Голівоньку дочасно збілілу.

Відшукаю забуту стежину,
Що приводить до рідної хати;
Я безглуздо колись її кинув,
Щоб примарену долю шукати.

Схаменувсь, та занадто вже пізно...
І дарма вже було сподіватись,
Що прожите з батьками порізно
Якось встигнеш з часом навестати.

Непомітно і час той пролинув,
В інший світ відчинилася брама:
Несподівано тато загинув,
Упокоїлась змучена мама.

А син блудний, я знову і знову
До безтями блукаю впітьмах,

І несучи покайніше слово:
Тато, таточку! Мамочко, ма..!

І, знеслилий, та все ще в надії,
Я на рідний поріг упаду...
Ось я вдома і ви ще живії:
Можна, рідні, я в хату ввійду?

На краї і на враження нові
Марно втратив я в пошуках час,
Та не втратив своєї любові,
І своєї пошани до Вас.

Та не втратив пошани й любові
До високих козацьких могил,
Не занехтував пісню і слово,
Лиш заліз перед ними в борги.

Ті борги так обтяжують душу
І підштовхують серце моє,
Що вернути нагально їх мушу
Скільки розуму й хисту стає.

То ж я знов повертаю додому,
Щоби віру й натхнення вернуть,
Щоби скинуть печалі і втому
І зустріти там нову весну.

Навесні мама білить хатину,
Тато вулики ставить в садочок...
Я тепер перед ними провину
Не сховаю в далекий куточок.

Сам у вересні знову до школи
Почвалаю з набутком своїм
Вчити діток селянських: ніколи
Не блукати в чужинські краї.

Не шукати щасливої долі
На привабливій десь стороні...
Набувайте, діточки, мозолі
На колючій, та рідній стерні!

Тож погляньте, як ми занедбали
Рідні села, сади і поля!
Серце й очі невтішно печалить
Бур'яном сполонена земля!

Люди прийшли і злі, і лукаві
Поглумились доволі на ній.
На корис'я та за грошики жвавї
„Окрадуть і залишать в огні”.

Тож навчайтесь Україну дбати,
Наче око і серце своє,

Бо вона нам єдина мати,
Що притулок і втіху дає...

А я буду в уяві вертатись
В степ широкий, в сади і гаї,
Доки ніч непроглядна патлата
Не закриє очиці мої.

Упаду я в засніженім полі
У далекій чужій стороні...
Та Вкраїни щаслива доля
Стане втіхою прощальною мені.

Україно! Прийми мою сповідь!
Хоч незграбні, та щирі слова:
Я сумую й радію з тобою,
І на краще надія жива:

В рідній школі ріднесенька мова,
І з безладдя вертається люд,
І земля засівається знову,
І веселий справляється шлюб.

А щоб знов не пустити по миру
Цей великий трудящий нарід,
Під Ікону поставте сокиру
І Тарасів святий „Заповіт”!

2006 рік

* * *

Ночей моїх безсонних чарівниця
Приходить блідолиця дівця,
І слухаю я з вечора до ранку
Мою жорстоку й лагідну коханку
З ім'ям пісенно-тужним “ностальгія”.
І плачу, як дитя я, і радію,
Коли надибаю чи часом пригадаю
Рідненьке слово, Слово України.
Прислухаюсь і тихо промовляю:
Верба, Тополя, Річенька, Дівчина,
Що стежкою прямує до криниці –
Струнка, приваблива,
весела, білолиця;
Пливе лебідкою,
не говориш тут – “іде”,
І серденько моє слідом веде.

І знову я на всі лади
Виспівую і промовляю:

Стежина, Стежечка, веді мене, веді
До ставу, до криниці і в поля –
Стелись під ноги, батьківська земля.
Тут я житами тихо поблукаю,
Пташин послухаю,

волошок назбираю...

Чи то був привид дивовижний,
Чи може дійсно так було:
Так гарно тєє діло вийшло,
Що повернувся я в село –
У те найкраще, дивнооке
Моє село, село Широке.

Я зупинився і завмер:
Невже я дома?! Ось тепер
Зніму обвітрену свитину
І нишком сяду десть під тином,
Немов лопух, або будяк –
Мені однако аби як.
Та щоб не взнав хто – не побачив,
Як гірко-солодко я плачу

Біля рідненьких тих воріт,
З яких пішов в далекий світ.
Тепер, бач, тяжко зажурився,
Що там занадто забарився.
Тим часом навіжене лихо
Під батьківську залізло стріху
І заходило досхочу
Гасить за свічкою свічу.
Ту службу чорну воно здавна
Справля ретельно й діє справно.
Багато тих свічок високих
Погасло марно і до строку!
Тож затаю зрадливий страх,
Вглядаючись на битий шлях.
Та як на теє Божа Воля
І зглянеться на мене доля –
Дарує хоч одну хвилину
Для щастя – обійнять родину...

І бачу: доля посміхнулась –
Там за селом щось промайнуло...

...І радість серце люто крає –
То ж Мама з поля поспішає!
Її та думка непокоїть,
Що хлопці дома щось накоять...
З окопів принесуть гранати
(Не поспіваєш їх ховати).
Загинуть діти!.. Чи навік
Нестимуть доленьку калік.
Он у людей – нормальні діти,
А в неї – чистії бандіти.
Та всі четвірко – всі хлопчатка,
Хоч би одне дав Бог дівчатко...

Аж он від пасіки, гадаю,
Кривенький Тато шкандибає.
Дай, Боже, щоби він з дурниці
Не накивав би до крамниці.
Тож по коліна буде море,
А Мамі – сльози, Мамі – горе...
І чує небо і земля:

козак гуля, козак гуля!

Раніш такого не було,
Про теє знає все село:
Хазяїн справний був Іван...
...Аж тут зчинилася війна.
Навіть кривенького Івана
Зграбастали і до Йоганна
В товарнякові – “Nach arbeit,”
Бо “drank nach osten” - не парад,
Як те здавалося спочатку.
Четвірко з мамою – без татка...

А повернувся Іван з полону
І пристрастивсь до самогону,
Бо бачив друге там життя
І зрозумів щось до пуття...
А дома лишенько гуляє
Таке, що бачилась вже раєм
Ота неволя...
... діти голі
І лізе вже голодомор
Із опустошених комор.
А тут “держайм” і “продналог”,
І не обурься, не дай Бог!
Як скажеш щось необережно –
І ти уже в снігах безмежних.
Як блох в немитій голові
Сексотів. Пси сторожові –
З усіх околиць комуняки
Селян ганяють, як бидляку...

То ж і мовчав він, як умів,
(Я це пізніше зрозумів):
Для влади гіркая п'яниця –
То менш турбот, то так – дурниця.
П'яни́ця – то така вже врода,
П'яни́ця – то не “враг народа”.

І чули небо і земля –
Іван Юхимович гуля!..
А ось тепер, в моєму сні,
Як то і в довоєнні дні,
Розсудливий і не буян
З своєю Ганною Іван
Обруч обоєчко ідуть
І тиху бесіду ведуть.

Аж ось прямує з “большака”
Найстарший, Юлій, пішака,

І лагіднесенько за ручку
Веде батькам своїм онучку.
Привіз на літечко в село,
Бо кволе в городі було.

А там з-за ставу, із-за школи
З'являється тихенько Коля.
Завжди задумливо-журливий,
На голові хвилює нива,
В очах пів-неба голубіє!
Все про життя він розуміє,
Та розмовляти не мастак,
Лиш буркне: “так!” або “не так!”
І знов сурйозно-мовчазний;
Пустії жарти – то не з ним.

А ось – найменший братік Вася,
Не знамо – звідкіля і взявся.
Розумна, лагідна дитина,
Мов янгол той, а не людина.

А як очима стиха гляне –
І злодій Херувимом стане.
Тож люди з літ його малих
І поважали більш за всіх,
Бо, мабуть, серцем відчували,
Що тут вовки не ночували...

А я, здається, й не блукав,
По світу долі не шукав,
А задрімав лиш у садочку
Під вишнею у холодочку...

От і зібралось рідне коло,
І гарно, лагідно довкола,
І Мама слізоньку ховає,
І стіл кwapливо накриває.
А Тато пляшку достає:
“То ж вип’єм, доки Бог дає!..”

Чи то був привид дивовижний,
Чи, може, й справді так було –
Так гарно тее діло вийшло,
Що повернувся я в село,
У те найкраще, найвисоке
Моє село – Село Широке!

* * *

Україно, люба моя Нене!
Якось ти жила до мене і без мене.

Україно, ти мене зродила
І в садку вишневому зростила.

Дала розум і свічу любові,
І пісенній научила мові...

І які величні віри крила
Ти мені задарма подарила,

А я все тулився до землі,
Доки не згубилися в імлі

Мама й тато і два старших брата,
Не вернуть їх знову, не обняти...

Розумію, Україно, Нене:
Проживеш ти добре і без мене,

Я ж без тебе дня прожити не можу
І ввісні, і в думці ходжу, ходжу...

Та не ходжу, а скоріш літаю
Навпростець. Дорогу пам'ятаю,

Бо тепер мені нічого вже не треба,
Тільки жити б, жити простонеба,

А воно ж ой зоряно високе,
А під ним село моє Широке.

Там знайшла мене моя матуся
Не в гнізді зозулі, не в капусті.

В полі тому, де пшеницю жала,
І як сніп, пупочок пов'язала.

Й пеленала в райдужну ряднину
Несподівану свою дитину.

Я з тієї Божої хвилини
Не зносив пишніше одежини.

І не знав я кращої дороги,
Як стежки до рідного порогу.

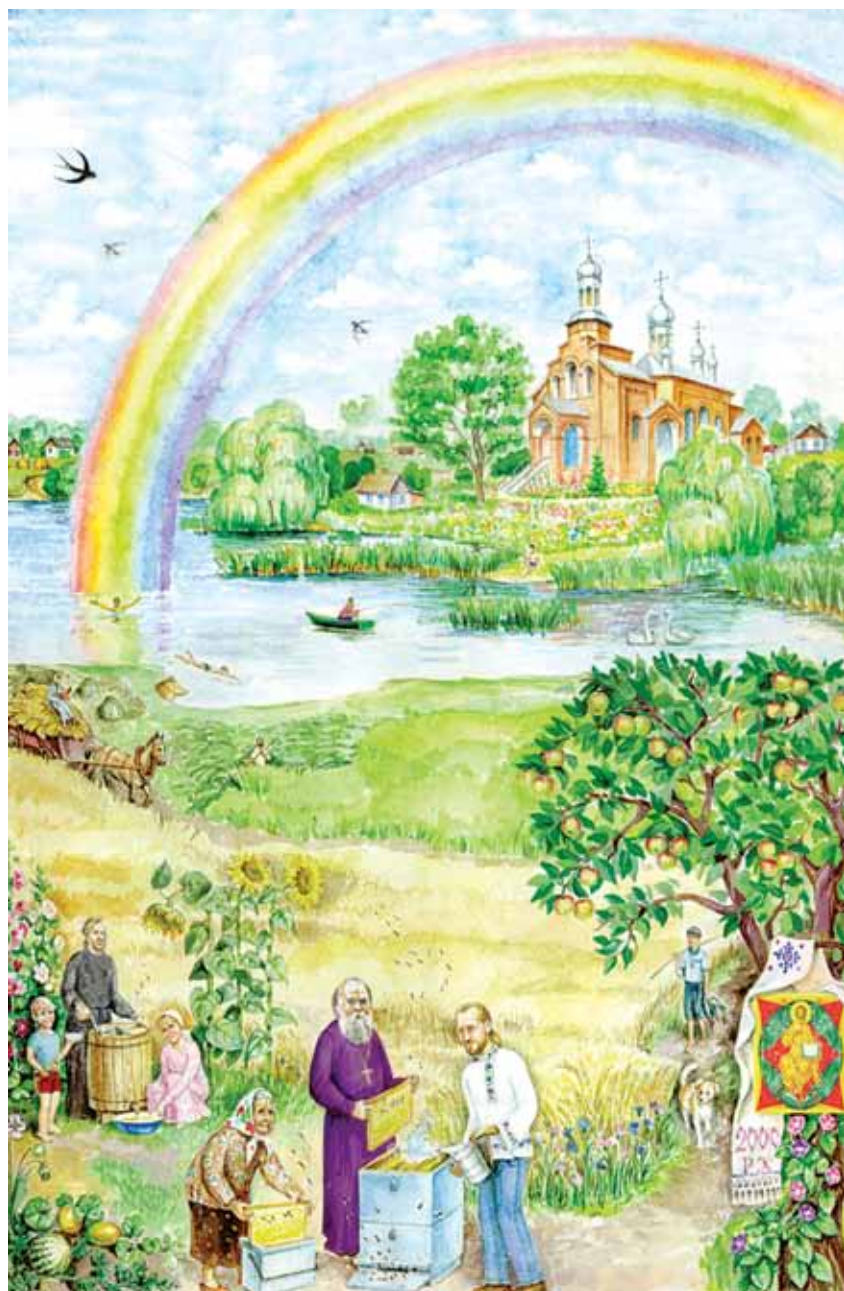
І нудьгують, і скучають досі
За теплом їх мої ноги босі...

Україно, ти живеш в мені!
І коли відійдуть в вирій мої дні

Ти живи, моя рідненька, й після,
Як живе народна дума – пісня.

Для мого хорошого синочка,
Для моїх чарівних диво-дочок,

Для моїх онуків і онучок...
Твоє небо і Дніпро, і кручі,

І сади й лани широкополі...
Кращої немає в світі доли!

Я прожив недбало й без пуття
Не велике й не мале життя,

Але й двох таких було б замало,
Щоб пишавсь тобою я зухвало.

І коли б дав Бог життя коротше,
Як комахам, чи в житах волошкам,

Я б канючить більшого не став,
Я б його дбайливо скористав,

Щоб для тебе ще хоч щось зробити –
Хоч садок вишневий посадити,

Хоч до Пасхи хату побілити,
А на Трійцю гілям нарядити...

На Майдані пісню заспівати
Про ту Галю, що співала мати.

І гукнути: ми ще не помрем!
Бо пока живе Україна – й ми живем!

5-6 квітня 2005, Опарине

* * *

Ось я вже сивенький,
Ось я вже старенький,
Ось я вже дідусь...
А все ж, як маленький
Той хлопчик дурненький,
Без Мами, без Тата
Без рідної хати
Я лиха боюсь.

Я хочу ще жити,
Я хочу ще пити
З криниці води.
Житами блукати,
Стежину шукати
До Мами, до Тата,
До рідної хати,
Де я народивсь.

І доки не згинув,
Я їх не покину,
Не дам забуття!
В одній сорочині
По теплій стежині
З вітрами долину
В квітучу долину,
В дитяче життя.

До Мами, до Тата,
До білої хати

В зеленім раю.
Там серцем спочину
І вже до загину
На жодну хвилину
Вкраїну не кину,
Як долю свою.

2003, Опарине

* * *

Я вертаюсь до рідної мови,
Немов дивний збувається сон,
І радію я кожному слову,
Що приходить десь з потусторон.

Я спраглилі вуста утоляю,
З животворного п'ю джерела;
Я до рідної мови вертаю,
А вона мене вже – до села,

Що замріялось в мареві степу,
Зачекалось діточок своїх,
Що гордують свого вертепу,
Десь кружляють, немов кураї.

І залишили на призволяще
В забуття і в полон долину
Наймиліше село і найкраще,
І пішли десь шукать дивину.

Ще й донині її, волооку,
Все шукають дурні. А вона
Затаїлась в селі тім Широком –
Незбагненна ота дивина.

Я вертаюсь до рідної мови,
Як вертаються із забуття
І до мене вертається знову
Якесь дивне-предивне життя.

І словам, ще не чути ніколи,
Я навчаюсь, немов немовля;

Я не знав їх і в школі й до школи,
Мабуть, пра-прадід так розмовляв.

Мабуть, давнє, забуте, минуле,
Колись прожите мною життя
Віковічного соння позбулось
Й знову кличе мене до звиятг.

Знов здіймається в серці поломінь,
І з високих козацьких могил
Знов збігають гарячі комоні
І хвилюють гривастий ковил.

Я вертаюсь до рідної мови,
Мов перлини збираю слова;
Пророста вона в кожному слові,
Як весною з-під снігу трава.

Я вертаюсь до рідної мови –
З небуття повертаюся знов;
Пісню мамину колискову
Пригадав, як слова молитов.

І виспівую кожнеє слово,
Мов вилюлюю долю свою,
Мов кую вороному підкови,
Що примчить мене в рідну сім'ю.

І вимріюю вже, що не згину
В чужині, немов дикий могол;
І що прийме мене Україна,
Як заблудлого сина свого.

Січень 2006

* * *

Як був я нетяма,
                маленький хлопчина,
Мене виручала висока драбина.
Приставлена дбало
                під батьківську стріху.
Давала мені і світогляд і втіху...
Бувало, залізу на тую драбину
І пильно вдивляюсь
                в широку долину.
Де тато, де мама з роботи вертають,
Де сонце рожеве за обрій сідає;
Де край оцієї планети Землі
Ховається десь в надвечірній імлі.

Звідкіль, із якого далеко-далека
До нас прилітають величні лелеки...
І щось я співав, а чи просто гутукав
Аби відголосся послухати звуки,
В якусь залізяку щодуху бебехав
І слухав здивовано оклики еха.
Ось так дивосвіт я потроху вивчав,
А, може, й його так до себе привчав.

Приходили з поля і мама і тато,
І час було з тої драбини злізати.
Хвалили мене, що додому вернулись,
Бо пісню мою вони здалека чули.
Вона не дала їм в полях заплутати,

Отож і вернулися вчасно до хати.
І як же погордо я тим хизувався,
Що, бач, не дарма
на драбину збирався.

А нині щосили у простір кричу я,
Та озову чомусь не чую, не чую...
Залізу на саму високу ялину –
Шукаю очима мою Україну.

Залізу на сосну на саму високу,
Аби лиш угледіть село те Широке,
Що в мареві степу десь тихо дрімає
І, може, на мене ще досі чекає.

Та як не побачу, та як не почую,
До неба, до Бога драбину збудую.
По ній не полізу, по ній я полину
Молить за село і мою Україну.
Проситиму: “Боже, прости й поможи!
Народу моему путі укажи!
Які не образять, які не принижуть
І не опечалять ні дальніх, ні ближніх.
Путі, де не буде брехні і розброду;
Путі, що ведуть до єднання і згоди,
Де відданість буде і смілість, і сила,
Що вже Україну не раз боронили;
Путі, що ведуть в розбудову Держави –
Де Віра і Розум, і Правда і Слава!

Ми не володарі у долі –
Все діється по Божій волі.
Я не гадав напередодні,
Що трапиться мені сьогодні.
Хвилина випала така –
Зустрів раптово земляка.
З таких, як сам.
В московським краї
Багато нас таких блукає.
“Здоров був, дорогий земляче!
Чим так засмучений, козаче?”
А він сердега так зітхнув,
Немов я в груди його пхнув.
Повів очима навкруги,
Немов нас чують вороги.
З хвилину так оте вивчав,
Та й сповіда^тись розпочав:
“Та ось такі мої турботи:
В Москву найнявся до роботи,
То й нічого мені радіти,
Бо в Україні жінка й діти
На заробки мої чекають.
Та ще того вони не знають,
Які тут в біса заробітки,
Що в торбі – всі мої пожитки:

Окраєць хліба та ще сало,
Що в Україні припасалось.
Ото такеє, друже-брате!..
А вже й додому час вертати.
Як розповім, як розтлумачу
Родині про свою невдачу?!
Хіба в сірка позичу очі,
Щоб повернутися в край отчий”.
Йому я щиро співчував
І ось таку пораду дав:
“Ти кинь, козаче, не журись.
Вернись в Україну, вернись!
Не бійся: без докорів прийме
Вона тебе в свої обійми;
Вернися, щоб там не було,
В своє українське село.
Он, бач, ласкава і ясна
До нього вже прийшла весна.
Воно ж буя вишневим квітом,
А незабаром тепле літо,
А незабаром сіножать,
І буде добрий урожай.
Хай ниви колосом важніють
І тихо людоньки радіють.
Пшениця буде, буде жито
І будемо в достатку жити.
Не буде “позиків” кабальних

І “обложениєв” тотальних
Налогами на деревце,
На курицю і на сальце,
Яке ще біга поросятком;
Не буде хабарів і взяток...
Та й за державу вже не сором –
Не нищать нас голодомором,
Бо вже навчили ми дурну,
Що їй доріженька в труну,
Коли останній з нас покине
Оту знедолену долину.
А як по праці буде плата,
То побудуєм нову хату,
І облаштуєм все довкола,
І буде Церква, буде школа
І діти будуть з Букваря,
З віршів святого Кобзаря,
Вивчать пісенну і чудову
Даровану нам Богом мову.
Не будуть рідної цуратись,
Коли “хохлами” будуть зватись,
А понесуть і гордо й гідно
В світи ту мову нашу рідну.
То й прийде зоряний той час,
Який вимріював Тарас,
Про нас поети скажуть нові:
“Вони жили в часи чудові –

У відбудову України...”
І добра пам’ять не загине.
То ж хай про те не забуває
Та добре і сумлінно дбає
Місцева і центральна влада
Й міркує про добробут Рада.
А не для того там снують,
Щоб недоторканість свою
Від суду Правди забезпечить,
Коли народ розправить плечі,
Уста розітне й не попросить,
А в усі дзвони гримне: Досить!
Досить Україну ганьбувать
І на “халяву” жирувать.
Не треба нам багатотомних
Законів та ще й підзаконних
Поправок безліч на потребу
Черговій владі. Нам не треба!
Хто ж буде ниву шанувать,
До поки будем їх вивчать?
Не треба безліч інституцій
Й лояльних владі конституцій.
Краще з народження й до скону
Живіть по Божому закону
Й діток своїх тому навчайте –
Читайте Біблію, читайте!
Там все про все, на всі часи –

Закон великий і простий!
Ото такеє, друже-брате:
Розмірявся я забагато.
Та щоб довести до пуття
Наше розхристане життя,
Щоб, як Некрасов, не тужити,
Що нам не доведеться жити
У ту чудово-дивну пору –
Вертаймося до свого двору.
Бо зачекались жінка й діти
Твоїх московських заробітків.
Та, боронь Бог, в лиху годину
Десь під чужим муровим тином
Чи біля стін тогож Кремля
З-під ніжок попливе земля,
Бо ти не здужав, або п'яний.
То й скажуть: “Во, хохол поганий,
Бежал с Украины незалежной
В наш край богатый белоснежный,
Не мог в хохляндии сидеть,
Хотел у нас разбогатеть.
И заработал снежный саван...”
А вслід тобі дурненька слава:
“Работал плохо и кутил
И деньги в кабаке пропил”.
Та може й випив, бо розлука –

Та, вимушена – ох, і злюка!
Доводить часом до відчаю
І не вгамовується чаєм.
А дома скажуть: “Він хороший!
Поїхав заробляти гроші,
Бо до роботи був завзятий...”
Нащо тобі ті гроші кляті –
То гроші з рабської суми.
Ми – не раби й пани – не ми!
Наше багатство – то родина
І наша мати – Україна!
Не даром кажуть у народі:
“Де народивсь – там і в пригоді”
Там твоя доля і недоля.
Навіщо те з чужого поля
Нести на батьківське подвір’я?
Воно немов пташине пір’я,
Злетить по вітру... знов ловить,
Коли без Бога в голові.
І знову злидні, знов чужина,
А дома діти і дружина.
Вони без батька, мов бур’ян
Ростуть, бо батько їх Іван
Поїхав знов на заробітки...
За що вам доля така, дітки?!
Жона журливо корота

Свої найкращії літа –
Без чоловіка – й не вдова,
А сніг вже коси покрива...
Заробітчанина дружина –
Ото і вся її провина.

То ж я благаю, друже-брате,
Вертаймось до своєї хати,
В поля роздолі, в полонину,
Вертаймось в нашу Україну.
Там нас знедолені чекають,
Бо ще на нас надію мають.
Там будем жити по труду
І, може, якось до ладу
Своє подвір'я доведем...
Шлях не долає, хто не йде.
Влаштуємо наш любий край.
Хай буде й не солодкий рай
В палатах пишних і заможних –
То для пихатих і вельможних,
А буде двір і буде хата
І буде спокій і достаток,
І, Бог дарує, до скончини –
Побачим Славу України!
То ж будь здоров. І не вагайся!
Мерщій в Україну повертайся!

* * *

Колись і я в казкові речі
Шорошив вуха, як зайча
І ледве не бебехав з печі,
Коли десь кривду помічав.

Здивовано макітру шкрябав,
Цікавість, як верба, росла:
Ну як звичайна кура-ряба
Яечко золоте знесла?!

Або текли річки молочні
Поміж кисільних бережків;
На бережках валялись сочні
І з маком гори пиріжків.

А ще колись було у звичку
(Це, мабуть, за царя Панька),
Де носом ткнеш – і п'єш водичку –
Така земля була тонка.

У сиво-давній тій добі
Грушки росли, як рукавиці
І на березі й на вербі –
Та не якісь тобі кислиці!..

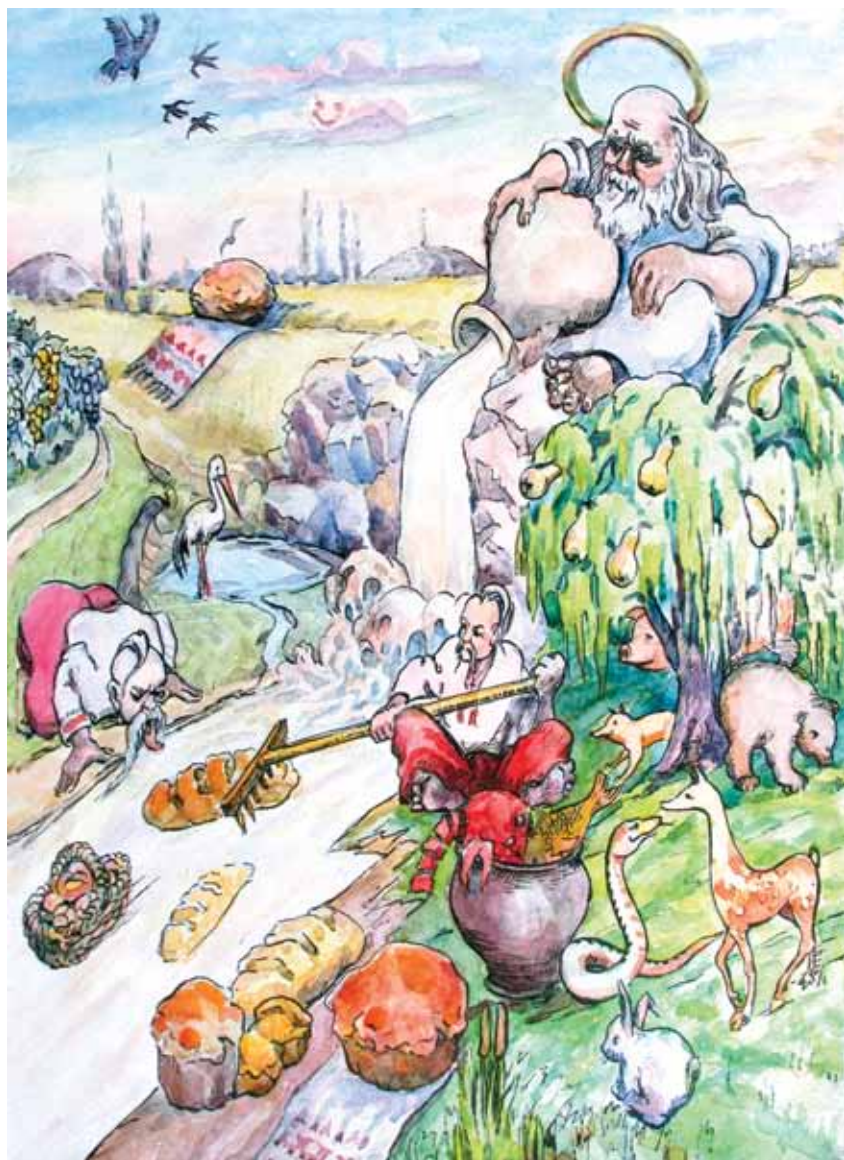
А що вже сало, ох і сало!
Таке смачне було й товсте,
Довкола буртами лежало.
Тепер, скажу я вам – не те!

Тепер, їй-бо, одне – не те,
Не те і друге... А проте...
Коли пильненько придивитись:
Ще є чим в'їстись і упитись,
Ще є де Богу помолитись...

Є школа для “гризні” науки
(Хоча й теперки не без дрюка),
Є діти, птахи, бджоли, квіти...
І є чому душі радіти.

І зовсім гарно вже було б,
Коли б дорослих не було...
Та воно так... А хто ж тоді,
Поможе нам в якійсь біді?

І хто нам казочку розкаже,
І хто до правди путь покаже,
Хто вузлика збере в дорогу?..
Ото ж то й є... І слава Богу!

Цікавий

*Пам'яті
Валер'яна Підмогильного*

“Ой Мамо, Мамо, який я вдався –
Брів через річку та й не вмивався...”
Брів через річку та й не вмивався,
Бо світом Божим залюбувався.
Залюбувався та й захопився,
Й до цього часу не зупинився.
Не зупинився у здивуванні,
У здивуванні, як у коханні.
Мов у коханні, живу в полоні –
В його безкраї, в його бездонні.
В його безмежжі, в його розмаї,
В його розмаї, немов у раї.
Ой Боже, Боже, яким же бавом
Зліпив мене Ти на все цікавим.

Малим цікавим звів на драбину:
- Анумо, хлопче, спіймай хмарину!
- Анумо, хлопче, залізь у погріб!
- Анумо, хлопче, заглянь за обрій...
- Біжи до ставу, між берегами
- Греби руками, працєю ногами!
Чи догребешся до середини,
Чи дна досягнеш, чи вхопиш глини?..

Ходив за обрій – немає краю!..
Вхопив я глини, а дна не знаю.
А в небі зорі, в морі – коралі..
А що там, що там... А що там далі?!
І риби й звірі, і люди й трави –
Для чого?! Звідки?! Дуже цікаво!
І все це – Всесвіт! І Всесвіт – кожне...
Як осягнути все? Боже, Боже!
За все хапався, копавсь у всьому
Та не дізнався, лиш познайомивсь.
Лиш познайомивсь – та тільки й маю
Те, що нічого так і не знаю.
Пробував сили у всяких справах.
Та все потрошку – бо все цікаве.
Все дивовижне – всьому навчатись
Або хоч краєм всього торкатись.
І все наочі – й безодня Тайни!
І в мене, Боже, одні питання!
Відповідь знайдеш... Не встиг зрадіти..
А вона родить трійко запитань.
Трійко запитань, немов на дріжджах
Ростуть у мене на роздоріжжі.

Одне відпустить, друге спіймає..
Хода в цікаве – дух переймає!
Дух переймає; всього багацько..
В полон все брало мене зненацька.

Все полонило, все чарувало...
Та на все часу не вистачало.
Не вистачало мого сумління,
Щоб докопатись аж до коріння;
Не вистачало щаблів драбини,
Щоб дохопитись аж до вершини.
Щоб докопатись, щоб дохопитись...
Не маю волі я зупинитись.
Щоб все довести, дозавершити,
Удосконалить – і жити, жити!
Та кажуть люди: “Зарив таланти,
Топчеш доріжку у ділетанти.
Життя потратиш своє недбало;
Все, що робив ти – недосконало.
Недосконало, не до вершини –
Ні тобі слави, ні тобі чину”.

З приводу того не маю туги:
Одне – на заздрість, на клятву – друге.
Хто той, що знає шапку вершині?!
Хто гідно вівся, будучи в чині?!
Слава в вершинах дуже капризна,
А шлях зворотній – тільки до низу.
Життя же в чині так геть огидне,
Душа в судамах, що хтось “підсиде”.

А я щасливо, хоч не жирую,

Шлях у цікаве знову торую.
Ой Мамо, Мамо, який я вдався,
Брів через річку, та й не вмивався,
Брів через бистру, та й не напився,
Бо світом Божим я захопився.

Не треба чину, не треба слави...
Спасибі, Боже, за Світ Цікавий!

4 лютого 2011 року

* * *

Пишу листа в край козачий,
В літа молодії:
- Добрий день тобі, земляче!
Вітаю з Росії.

Як здоров будеш нівроку –
Ступай на могили,
Що колись були високі,
А тепер похилі.

Вийди шляхом в чисте поле,
Богу помолися,
Та по обрію довкола
Пильно подивися.

Подивися, любий друже,
Земляче мій милий,
Своїм оком небайдужим
Пошукай могили.

То й побачиш: подекуди
В серпанку синіють
На пагорбах недалеких
Ті знаки святії.

Стоять вони оберегом
Козацького краю,

Хоч вартові їх, сердеги,
В віках спочивають.

Хоч деякі вже могили
З обрієм зрівнялись, –
Дощі мили, люди рили,
Та дещо зосталось.

Ще їх сотні подовкола
В степу бовваніють
І на пам'ять нашу кволу
Дивно якось діють.

Нагадують недорікам,
Як то треба дбати,
Як од віку і до віку
Край свій пильнувати.

Вийди в поле, коли дужий,
Вийди – не лінився,
Тим могилам, любий друже,
Низенько вклонися.

...Вже сприймаєм як належне,
Як саме собою
Україну незалежну.
А була якою?

Починалась Вона звідки?
Звідки про це взнати?..
Ті могили – кращі свідки,
Їх треба спитати.

Бо ж не з неба те що маєм
На нас повалилось,
Бо ж не вітром в нашім краї
Здіймались могили.

Уклонись їм, віддай шану,
Не пошкодує часу,
А я думать перестану,
Що ми невігласи.

Що ми нашу історію
Не знали й не знаєм...
Що чужинці накоїли –
Те й досі вивчаєм...

Вийди в поле, коли дужий,
Вийди – не лінився
І могилам, любий друже,
Низенько вклонися.

* * *

Де ви тепер, поети-Прометей?
Де ви тепер, народні ватажки?
Чи запродались на чужі ідеї?
Чи вам тепер з народом не з руки?

Невже вас знову закупили зайди
І розум ваш настільки помарнів,
Що черга мовить людям слово правди
Прийшла некрасномовному мені?

А може прикидаєтесь глухими,
Сліпими і не бачите в імлі,
Не чуєте, як люд рідненький гине,
Одірваний від матінки землі?

Чи може причаїлися десь тихо
В “хатинах крайніх” до тії пори,
Коли народ сам подолає лихо
І вимете від нечисті двори?

Здобуде правду і здобуде славу –
Тоді і ви позлазите з печі,

Щоб знову славословити державу
І в нагороду жерти калачі.

Не боїтесь, лакузи і потвори,
Що справа прийме інший оборот,
Що тим сміттям засипле ваші нори
Окрадений, обдурений народ?

Кохаєтесь у прадідівській славі,
Влізаєте в козацькі жупани
І самостійність нашої держави
Вбачаєте лиш в тім, що ви “пани”.

То знову озираєтесь до Сходу:
А чи не візьме знову “старший брат”
І землю й долю нашого народу
Поблажливо під свій протекторат?

Чи ми вже загубили свої гени
І не спроможні до своїх ідей,
І шляхом мовчазним аборигенів
До резервації скорено ідем?

І будуть нас, мов дива екзотичні,
Через паркан високий розглядать
Америки й Європи туристичні,
А ми їх сувеніром забавлять.

Та будемо рядитись в вишиванки
І Україна в образі лубка
Співати буде пісню про Іванка
І танцювать завзято гопака.

А мова наша, як ота латина,
Що мертвою все людство назива,
Як згадка, що була десь Україна
В музейних сховах буде вікувать.

Невже ж ми загубили свої гени
І байдужі про власний родовід,
Й не нам Шевченків

нездоланий геній

Залишив свій великий “Заповіт”?

Грудень 2006 - січень 2007,
м. Ярославль

* * *

Любила Дарина вставати раненько,
Любила, щоб в хаті
було чепурненько.
Ще півні, ще треті своє не співали
Вона біля печі уже чаклувала.

Хоч трішки протопить,
в макітрі почовга
Й зготує дитині сніданок з нічого.
А доня ще ніжиться десь на печі
І сняться дитині смачні калачі...

...Дитина проснулась, дитина дивує:
Чому це матуся так довго ночує?
Чому це під нею холодна ряднина?
Чому це так міцно
спить мама Дарина?

Чому ще не топлено в хаті сьогодні?
І щічки і руці у мами холодні.
І вже перекинувсь
на полудень ранок,

А мамця не порає доні сніданок?
Чому вона голосу доні не чує?
Чи, може, прикинулась,
може, жартує?
Та чому у хаті так сумно і тихо
І мамця, здається,
вже зовсім не диха?..

Не крук то, не ворон
над хатою криче,
То страх заповзає
в серденько дитяче.
Дитина злякалась, дитина шепоче:
- Матусю, прокинься!..
Я їстоньки хочу!

І просить, і плаче, і кличе її...
У відповідь тиша у хаті стоїть...
А вдень якісь люди до хати зайшли,
Дарину в ряднині кудись віднесли.

Сказали, що мамця надовго заснула,
Бо, бач, повечеряти вчора забула...

* * *

В Україні є такий куточок,
Де я знову до життя вернув,
Де залишив серденька шматочок
І свою самотність позабув.

Там, над плесом голубого ставу,
Церковка приваблива стоїть,
Невеличка, красна, величава –
В небо линуть маківки її.

Там ласкаво кожного стрічають
Люди щирі, лагідні, ясні;
Як молитви там пісні співають,
А молитви – так, немов пісні.

Там я слухав кришталеві дзвони;
Забував чи є я, чи не є,
І пасхальні гімни до полону
Забирали серденько моє.

Добротою там мене по вінця,
Немов глечик теплим молоком,

Наповняли щедрі Рубанівці,
Щоб я став розумним козаком.

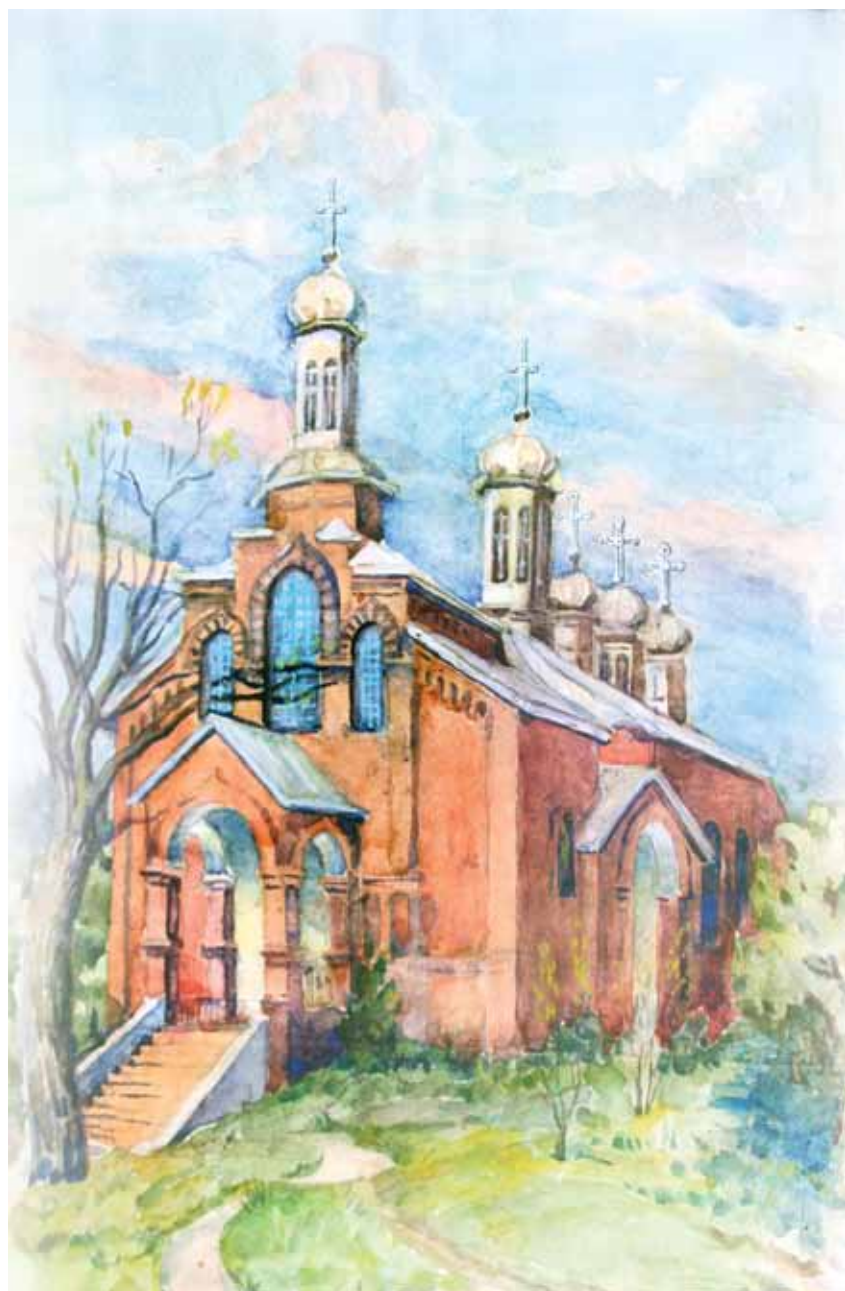
Може, і не став я розумнішим
І добрішим, може, я не став;
Та серденько моє теє тішить,
Що живим в раю я побував.

Ой, ти, церковко Свято-Покровна!
Ой, мої ви Сестри і Брати!
Знову я ладнаю свого човна,
Щоб до Вас, рідненькі, допливти.

Бо ж мені – побути трошки з Вами –
Як попить цілющої води;
Бо ж давненько я під хоругвами
Хресним ходом з Вами не ходив.

2007

* * *

Кинь, земляче, кинь, козаче,
Про мову зажуру,
Почитай казки добрячі
Івана Манжури.

Закоханий в рідну мову
Цей син України
В хуторах понаддніпрових
Збирав ті перлини.

Заплітав їх у віночок,
Билинка в билинку,
Колосочок в колосочок,
Перлинка в перлинку.

Прочитай “Трьомсина” знову
Чи “Лиху Годину”,
То й почувеш, яку мову
Мала Україна.

Мала – не запозичала
Та й понині має,
Тільки ми не те вивчали
І не там шукаєм.

А Манжура, бач, дотямив,
Де теє шукати,

Простував він стежечками
Від хати до хати.

Ми не знаєм, як він правив
Діла маєткові,
Але певно, що на славу
Послужив він мові.

Як читав я, недоріка,
Ті слова нетлінні,
Наче татечко чукикав
Мене на коліні.

Наче матінка співала
Пісню колискову,
Наче скринька відкривалась
В прадідівську мову.

Передвічна та співуча
Од роду й до роду
Наша мова милозвучна –
Надбання народу.

Не газетно-мітингова,
Не суха, не штучна,

А живе, природне слово –
Барвіста, стозвучна.

Задля всякої потреби
Вона влучно чеше,
А приплетеш щось від себе,
Скажуть люди: “Бреше!”

І доладна, і дотепна,
Лагідна й колюча,
То здійсмає вас до неба,
То кида до кручі.

Не викинеш, не вилучиш
З неї анічого,
А як дуже вже захочеш,
Попроси у Бога.

Бо на те вже Його воля
І слово могутнє...
Наша мова – наша доля,
Дорога в майбутнє.

Поміркуйте, почитайте,
Й бувайте здорові!
Вчіться самі й навчаєте
Діток рідній мові.

* * *

Такі вже милі й безпечальні
Зростають спогади в мені,
Коли надходять дні пасхальні,
Святково висвітлені дні.

Напередодні в тихий вечір,
Коли сиджу я на печі,
Чаклує мама біля печі
І випікає кулічі.

Зазделегідь збере лушпиння
З цибулі. Й кине в казанок,
Й наварить в тому цибулинні
Смаглявих диво-крашанок.

Назавтра все це у кошовку
Складе й покриє рушничком,
Вдягне мене в якусь обновку
І йдем до церковки пішком.

А я раденький до безтями,
Що, бач, в три роки я такий,
Що вже святить без мене мама
Не може паску й крашанки.

Березень 2007

* * *

Кину я всі справи,
Всі турботи кину.
І гайну у трави,
В зелену долину,

Задеру штанчата.
Утру пальцем носа,
Стану знов хлопчатком
Веселим і босим.

Хай біжить за мною
Сріблиста доріжка,
І миє росою
Замурзані ніжки.

Набігаюсь “класно”,
Не знаючи втоми,
І забуду вчасно
Вернутись додому.

Квітів назбираю
Цілий оберемок:

Хай Мама не лає,
Що гасав даремно.

Вертаю що сили,
Мама за лозину:
- Де тебе носило,
Бісова дитино?

Я ж ледве не плачу,
Показую квіти...
- Та бачу вже, бачу,
Ступай уже їсти!

Усміхнеться стиха
І веде до столу:
- Сідай, моє лихо,
Їжа охолола.

Я їм і гадаю:
Як буде привітно,
Коли уквітчаю
Божницю і вікна.

Та ще б ось травиці
Побільш нащипати,
Щоб нею полиці
Й долівку услати.

Незабаром свято,
Незабаром Трійця –
В квітах наша хата
І в зелених гільцях.

Кину я всі справи,
Всі турботи кину
І полину в травень,
В рідну Україну.

Стану знов чорнявим,
Юним, карооким –
Хлопцем кучерявим
Під небом високим.

Травень 2007

Терни

Присвячую це ТЕРНІВЧАНАМ:
Леоніду ФАЩЕВСЬКОМУ,
Олександру, Майї та Каті ВОЛЯНИКАМ,
які в наполегливій праці ведуть себе гідними
українцями, та ще й земляків, не втративших
смаку до роботи, залучають до цього

Остеронь від шляхів гомінких,
Де тернові гаї проростають,
Я ходив гамувати думки
Ті, що часом доводять до краю.

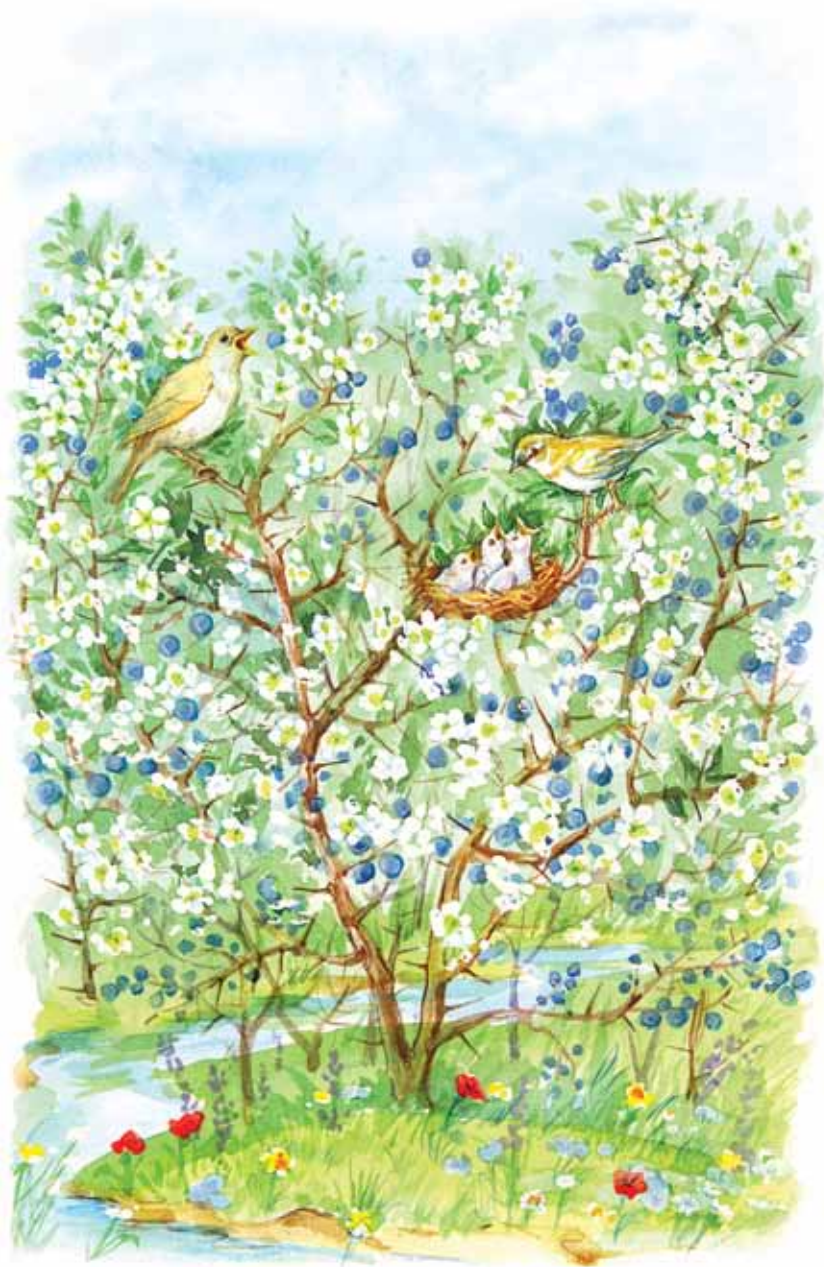
І зникало дурне й навісне,
Що тягло на стежки самотрати...
Ті терни научали мене
За життя на землі цій триматись.

Ой, терни, мої любі терни!
Хто ж неприязно так вас уславив,
Що ви здатні щоб тільки чинить
З вас віночки колючі, криваві.

Ви з правіку незлобно росли
По моїй степовій Україні,
Й оберегом для неї були,
Проростаючи в землю корінням.

Я люблюся вами, терни,
Коли цвіт ваш весною буяє,
Коли пчїлка над вами бринить
І цілющий нектар добуває.

Соловейко в терновім гаю
Зустрічає руладами вечір,

Розважає коханку свою,
І розкішно й завзято щебече.

Під Покрову, коли ягідки
Ті тернові дозріли, достигли,
Так здається, що сині хмарки
В придолинок тихенько приникли.

Не тендітні, не просите ви
Ні води, ні людської турботи;
Не лякаєтесь тлі і черви,
Й ніякої лихої негоди.

Ні посуха, ні лютий мороз
Вашу стійкість не в змозі зламати.
А ось ви від хижацьких загроз
Здатні пташок малих укривати.

Та коли б, мої любі, не ви,
То лихі б аномальні наруги
Всі поля наші зрили в рови
І глибокі неплідні яруги.

За добро (так у нас повелось)
Наш народ, бувши вдячним одвіку,
Ледь не кожне десяте село
Називає ласкаво – “Тернівка”.

Коли доля мене привела
У Тернівку одну в Припоріжжі,
Україна тоді вже була
На непевному десь роздоріжжі.

Ще й понині лишається там:
Щось не йдеться до згоди і ладу...
Та народ вже до тями верта
І не молиться більше на владу.

А в той час ще було зазвичай
На верхи покладатися блудні,
Дарувати лихим ловкачам
Сьогоднішня своє і майбутнє.

За трудами народ трудовий
Не мав часу в закони вникати
І законникам нашим новим
Свою долю став знов довіряти.

І достойники наші взялись!..
Такі хащі в законах створили,
Що і сприйняте дещо колись,
Тепер нетрями щільно закрилось.

І до цього жили абияк –
На горбате авто не спроможні,
А хто чудо те мав, той козак,
В нашім краї вважався заможним.

Прикрадали потроху в свій час
Та труди свої тим не покрили,
Не відшкодили. Спійманих нас,
За ті мотлохи в зонах гнобили.

Так журились мої земляки...
Не скажу: передав досконально,
Але стан їх був дійсно тяжкий
Та до того ж був майже загальний.

Утелепкавшись в скруту таку
Не на краще спроворились стати:
Хто повадився пити гірку,
Хто в Москву – заробітки шукати.

І Москва цю знедолену рать
По-братерськи привітно стрічала:
“Панаєхалі тут!.. вашу мати!..
Незалежні поклоннікі сала!”

Тернівчани ж знайомі мої,
Що нараз мені друзями стали,
Не схиливши голівки свої,
Ті непевні часи зустрічали.

Не прогнулись під тиском нудьги,
Показали терновий характер –
Ухопились в свої береги,
Щоби їх і себе рятувати.

Не чекали вказівок згори,
Як і де там і що їм робити...
Їх кмітливими Бог сотворив
І з землею навчив говорити.

Тож хилились до неї вони,
Трудові покладали поклони,
Але труд не буває сумним,
Коли він в безнадію не гонить.

Якщо він у добробут веде,
Не з чужої лукавої волі,

А дається це тим, хто не жде
Із-за обрію кволої долі.

Хто світ за очі не утіка,
Із домівки, де мама недужа
І на доленьку не доріка
Та шахрайству покірно не служить.

Хто не дав, щоби з'їла іржа
Ні леміш, ні городню лопату,
Хто в неправді бабло не стяжа,
А натхненно стає до версату.

Тернівчани хороші мої,
Це до вас моє слово надії,
Це ж у вас я в жагу напоїв
Вже прив'ялу стеблиночку мрії.

Мрії про покоління нове –
Працьовите, розумне, завзяте,
У якого снага оживе
Україну свою будувати.

І молюся я: Боже, візьми
Під опіку мою Україну!
І її ось такими дітьми
Позасій, заплоди чудодійно.

Щоб густими тернами вони
По моїй Батьківщині зростали,
І для неї, як дочки й сини
Оберегами вірними стали.

Сизії гусоньки, лебеді білі –
Птахи випробують крила зміцнілі.

Пада останній листик кленовий;
І – на порозі – Свято Покрови.

Молить Пречиста Божого Сина,
Щоб боронив Він дітей України.

Здавна були вони дуже побожні,
І на молитву й на працю спроможні.

Матінку Божу над все шанували
Як Берегиню від злої навали.

Ось і тепер Вона молить за ни,
Щоб захистити від смут і війни.

Щоби минула спокуса лиха,
Щоб не загрузли в тенетах гріха.

Щоб до Покрови і по Покрові
Жити нам, браття, в Правді й Любові!

Жовтень 2005

* * *

На Землі є земля
Наймиліша від всього,
Що натхненно й любовно
Сотворено Богом.

А творив Він її,
Немов пісню співав,
Немов місце й собі
На землі готував.

Немов мріяв отак:
“Як піду на спочинок,
Побудую в тім краї
Біленьку хатину.

Розведу там садочок,
Засію там нивку...
Отож буде куди
Прихилити голівку.

А під берегом тихим
Невеличкого ставу
Посаджу для окраси
Вербу кучеряву.

А щоб там в самоті
Не впадати в зажуру,

Я придбаю собі
Стоголосу бандуру.

Сяду в затінку десь
На кремезній колоді
Опановувать світ
Українських мелодій.

Дідусів і бабусь
Я уклінно віддячу,
Котрі ще пам'ятають
Щиру пісню козачу.

А пообіч шляху,
Що проліг серед поля,
Я поставлю стрункі
І високі тополі.

Щоб людину, із краєм
Моїм незнайому,
Привели найпряміше
До Божого дому.

Буду там Я людей
Від негод укривати
І укривку Мою
Україною звати”.

* * *

Мій брате рідний,
Отче всечесніший,
Мені словами не здолати шлях,
Яким пройшов ти
й серцем не змалішав
І в ворожнечі світу не заляк.

Для пастушка теляток,
як до неба
До пастирства дорога – ой крута!..
І полювало КаГеБе на тебе,
Вживаючи медяника й хлиста.

Не взяв медяник,
хоч жилось не сито,
І посвисту хлиста не налякавсь..
Вела ж тебе до праведного світу
Господня доброзичлива рука...

Далеко вже дитинство пастушине,
І шлях курний в минувшину пливе –
Давно ти пастир, добрий і гостинний,
Під Захистом Всевишнього живеш!

Василь Пишний, 1965 рік

Духовний вклад
не втиснеш в калькулятор
Щоб визначити вартість чи об'єм;
Його ж і не буває забагато,
Його – або ж нема, або він є.

Та знає люд мірило найпригодне,
Яке цей вклад висвітлює до дна:
“Наш батюшка – воістину народний”, –
Сказала прихожаночка одна.

Й не треба вже словесних біжутерій,
Бо сказано вже слово золоте –
Народне слово – ось всьому критерій!
Його сприймати маєм як святе!

- - -

Ось так я, уникаючи елею,
До тебе братнім словом завітав:
Поздоровляю, любий, з ювілеєм!
Бажаю щиро: МНОГАЯ ЛІТА!

Снаги тобі в подальшому служінні,
Бо підсумки робити ще не час...
А вже, коли відійдем в безгоміння,
Хай люди добрі зроблять це за нас.

5 жовтня 2013

Я весь – від ніг до голови
Збавляюся себе колишнього,
Потрачений – та ще живий,
Живий у допоміг Всевишнього.

Не маргінал вже й не “совок”,
Та ще в мені багацько лишнього.
Долаю те, за кроком крок,
Під добрим наглядом Всевишнього.

Ще забуваюсь – і своїм
Осуджую судом я ближнього,
Аж бачу: й він давно стоїть
Під вірним захистом Всевишнього.

Ще вигляда з-за спини раб
І знов в низину кличе вигнилу,
Щоб прокричати знов “Ура ”
Якомусь там земному ідолу.

Ще розставляють золоті
На путь мій кліті птахоловчії,
Та я з останніх сил злетів,
Підтриманий рукою Отчою.

Врятований від осквернень,
Я про одне Його молитиму,
Щоб дарував ще час і день –
А я вже знаю, що робитиму:

Прокласти хочу борозну
На ниву, мною ще не орану,
Глибоку, рівну... Хоч одну
Без чого йти до Бога соромно.

* * *

*В пам'ять
про світлу і святу людину –
Ольгу Олександрівну
Загуменнікову*

Бракує слів небанальних,
Щоб знов відтворити світ
Всіх рис твоїх незагальних,
Що в пам'яті ще живі.

Ти так по землі ходила,
Немов спричинити біль
Боялася їй, і крила
Господь дарував тобі.

Не віриться, що втомилась!
Не віриться – набулась!..
То – понадсвітня сила
На небо тебе взяла!...

Ти ж так на життя раділа!..
І так ту радість несла,
Що сум і нудьга маліли,
І геть відступала мла.

Не віриться – Нараділась!?
Така до життя чіпка,
Щодня вистачало діла
І розуму, і рукам.

Завжди добре слово мала
Для всякого, хто журився,
І втішити поспішала,
Недолі щоб не скоривсь.

Любила дітей і квіти,
Сама ти – весняний цвіт!..
Про “Щастя велике – ЖИТИ!”
Лишила нам заповіт.

Ти там десь тепер, далеко,
Де Вирій насправді є!
І, мабуть, райські веселки
Цілують чоло твоє.

Вітаєм тебе з підсоння,
З околиць Батька-Дніпра
Ти нині для Бога – доня,
Для нас – навіки – сестра!

У Бога ж мертвих немає,
Бо душі праведні Він
В Царство Своє збирає,
Де вічно вони живі!

Серед сум'яття почуттів
Найвиразніш одне:
Я дома вже! Я так хотів!
Це саме головне.
На повні груди я дихну
Повітря степове –
З дитинства запах полину
Живе в мені, живе.
Ось вітерець до сивих скронь
Приспів, залоскотав,
Мов дотик маминих долонь,
Обличчя обласкав.
І тихо, лагідно мовля:
- Цінуй цю мить, цінуй!
Це батьківська свята земля –
Цілуй її, цілуй!
Торкнув за плечі: Ну іди ж,
Шукай оті стежки,
Де бігав радо босоніж
Зі мною вперегонки.
Не знайдеш їх, бо вже давно
Ніхто там не ходив,
І затягло густим дерном
Давно твої сліди.
Не вбереглася від порух
Хатина у садку,
На місці тому лише брухт,

В городі лиш буркун...
Змалів і здичавів садок
І чагаром здурнів,
На місці яблунь і грушок
Чорніють лише пні.
Таке воно життя людське
І назавжди затям:
В минуле, миле, хоч яке,
Немає вороття.
Нема його і марне ти
За ним не побивайсь, –
Так мовив вітер. І затих,
І в бур'янах сховавсь.
Не знаю – ганить чи хвалить
Його за ті слова.
Бо правда та мені болить,
Болить і невгава,
Бо це село, бо ця земля –
Мій Всесвіт, Всебуття!
Все тут і все ізвідсіля...
І вдача, і життя!
Мій прадід від навал не біг
Спину панам не гнув,
А в цей ковильний переліг
Клав першу борозну.
Тут і діди мої й батьки
Жили не без надій,

Лампачили собі хатки
На цій землі святій.
Вони в добробут тут тяглись,
Трудились, як воли,
З землею тут вони зрослись
І мріями жили.
Прості і щирі, і святі
І, як ніде й ніхто,
Несли до Бога мрії ті
Віночком молитов.
Невже ж останній їх вінок
Невблаганно згорів?
І в чебрецях, серед толок,
Лиш кладовище мрій.
Я б кинув вас, як неборак,
Печалі ви мої,
Та відчуваю себе так,
Немовби зрадив їм.
І розумію – не згасить
Мені оцю печаль:
Хай доболить, хай догорить
І згасне, мов свіча.
Тоді я, може, осягну
Сенс нового життя
І безтурботне започну
На ниві забуття.

* * *

Колись доля примхлива в Росію
Молодого мене занесла...
То “Союз” нас мов добрива сіяв,
Щоб могутність імперська росла.

Щоб “язик” спілкування “єдиний”
І “єдиний Советський народ”...
...Стала сниться мені Україна,
Сад вишневий і мамин город.

В той час думалось... Це ностальгія
По маленькій моїй Батьківщині.
Бо було ж: Україна, Росія –
Це невиразне щось і єдине.

І я вірив, що це ностальгія:
Час від часу навідався, та й годі,
І вертайся у млявій надії
Завітати при іншій нагоді.

А я думав, що це ностальгія,
Котра з часом втиха і зникає,
Мов струмок, що в низах забабніє
І не стане веселим ручаєм.

Міркував, коли я ностальгую,
То таке вгамувати ще в змозі:

Лише хату в садку намалюю
І тополю при битій дорозі.

А я ж думав... Мені так здавалось...
А я думав... Та, бач, помилявся –
Для душі ностальгії замало,
Щоб вогонь в ній високий зайнявся.

Для душі ностальгії не стане,
Щоб її вже полишив неспокій.
Як там!.. Як там мої Широчани!?
Чи не пуста рідненьке Широке?

Для душі ностальгії не всує,
Коли байдуже десь споглядати:
Хто стає до керма? Хто керує?
Хто там тягне майно наше з хати?

Ностальгію стинав я наскоком,
Лікував цей недуг мимохідно, –
Лиш побуду в селі я Широкім
Та побачу знайомих і рідних...

Ностальгія – біда невеличка,
Коли бачиш і чуєш, що знову
Йдуть до школи усміхнені личка,
Щоб вивчати там батьківську мову.

І душа розцвітає, мов квітка
І співає, мов дзвони у свята,
Коли знає: не йдуть заробітку
Їх батьки на чужині шукати.

А я ж думав... Мені так здавалось...
А я думав... Та, бач, помилявся –
Для душі ностальгії замало,
Щоб вогонь в ній високий зайнявся.

Той вогонь у душі негасимий,
Що її він і тішить і жасне –
То до Тебе Любов, Україно,
Що в негодах не згасла й не згасне.

Хай Любові той голос не дужий
Увіллється в Любові Потужні
І Тобі, Україно, послужить,
На шляху у величне майбутнє.

...Чи вернуся я – чи не вернуся:
Те для Тебе не так і важливо...
Я вже й тим, моя Матінко, збувся,
Що Ти є! І я плачу щасливо.

Перша борозна

Пряма й неметушлива,
                        немов правда,
Життя людей найкраща із ознак,
Прийшла до нас,
                        здолавши всі завади,
Прокладена у полі борозна.

У Полі Дикім через хвилі сизі
Цнотливих з первовіку першотрав,
У краї тім, що називався “Низом”
І притулявся берегів Дніпра.

Ту першу борозну на Запоріжжі
Проклав, неначе пісню проспівав,
На всякі справи здібний дивовижні,
Легендами овіяний Мамай.

Не той Мамай,
                що зголоднілим вовком
На край цей Богоданий зазіхав,
А той козак, що в помислах високих
Цю землю самовіддано кохав.

110

Мамине письмо

Ой надворі, на вулиці
Вже осінь гуляє:
Сидить Мама під віконцем
Синів виглядає.

Розлетілись, рознеслися
Кленові листочки;
Роз`їхались, розійшлися
Мамині синочки.

В хаті смуток, в хаті тиша,
Лиш цвіркун співає,
Стара Мама листа пише,
Синочків благає.

Через строчку, через другу
Мов чайка кигиче,
Виливає свою тугу,
В гості діток кличе.

Ой не проста, ой не легка
Праця та виходить –
Неслухняно її рука
Літерки виводить.

“Задаю я вам клопоту...
Що пишу нескладно...
Не дається ця робота,
Будь вона неладна.

Колись легше було в полі
Снопки в'язати,
Ніж тепер своїм синочкам
Ці листи писати”.

Та ж послав їй Бог вродливих
Чотири синочка
І письмо треба писати
В чотири листочка.

“Я ж бо грамоті, синочки,
Так як ви не вчилась;
Бо з шести своїх годочків
В наймичках ходила,

А коли зросла, побралась –
Вже не до науки...
Все з нестатками змагались
Материнські руки.

Тільки й щастя, – що синочки,
Та й тим засмутилась,
Що в старі свої годочки
В одинці лишилась.

Ви ж мене, мої синочки,
Та й не забувайте.
Як провідать нема часу –
Листи надсилайте.

Коли б мала я доченьку,
Може б не журилась;
Може б вона до матінки
Серцем прихилилась.

Діти мої, завітайте,
Хоч би на Покрову...
Не забу... не забувайте!
Й бувайте здорові!

Ой журоньки, ой слізоньки,
Що ж ви наробили...
Всі строчечки, всі буквоньки
Зрадливо поплили...”

А на вулиці, надворі
Дощик накрапає.
У віконця Мама в горі
Синочків чекає.

Зажурилась. Похилилась
Голівка до столу,
А коли вже спохватилась –
Темрява довкола.

Спохватилась, засвітила
Свічечку в кімнаті:
“Може діточки спізнились,
Та й будуть блукати”.

І горить, горить той вогник
З вечора до ранку.
Наче вказує дорогу
До рідного ганку.

2008, Ярославль

* * *

Прийшов до мене тут хлопчина,
Вірші мої попрочитав...

- Ну, як? – питаю я дитину

- Та якось... – тягне – та нічого...

- А ось Ви згадуєте Бога...

Скажіть, це правда, що Він є?

“Ох, ти, нещастячко моє!” –

Схопився я. А вслух сказав:

- Ти б краще батюшку спитав

Він же до Бога значно ближче

І розтлумаче тобі ліпше.

А я скажу тобі між іншим

Нам треба жить неабияк,

Щоб вірив ти і я, і інші,

Що Він **взаправду Є**. Ось так!

17 березня 2010

* * *

Велика земля наша – мати,
Всього на ній вистачає;
І вільно на ній гуляти
Від краю до іншого краю.

Маленька земля наша ненька
І де ступити – не знаю!
А що як життя новеньке
До сонечка там проростає?!

15 березня 2010

* * *

Скільки живу, ніяк не пригадаю,
Що у природі так колись було,
Щоб довго так у придніпрянським краї
Тривало таке лагідне тепло.

Сплив листопад і грудень на порозі,
На зиму ж ще і натяку нема.
Ні тобі снігу, ні лихих морозів,
Певно в кінець зледащила зима.

Буває часом паморозь ранкова
В парчу вбере траву і деревця
Та з першим же промінням вони знову
Купаються у росяних сонцях.

Час на мороз і снігову хурдигу,
А тут трава смарагдом виграва,
А тут стоїть така тобі відлига,
Хоч ярові у поле висівай.

Неначе розладналось що в природі,
Такі вона колінця витина,
Хоч знов ходи в саду і огороді, –
Така земля жива і запашна.

Здається зиму і чекати годі
І час до плуга начіплять леміш,
Коли художник Єрмаков Володя
Стежинами простує босоніж.

Теплом вологим все уже просякло,
Бруньки на вітах, наче горобці,
Набубнявіли, соками набрякли...
Навіщо несподіванки оці?

Навіщо загадкова та усмішка
У стрічної Джоконди на вустах?
Як владна і спокуслива інтрижка,
Запрошує у весняні літа.

А я вже готувався зустрічати
Зиму природи і свого життя,
Стрічати гідно, як кінця початок,
В те, що було – немає вороття.

А я ж збиравсь в засніжену дорогу
Без розпачу, без смутку й каяття,
До тата й мами, до самого Бога
З подякою за це земне життя.

Та, мабуть, зазбирався я завчасно,
Бо вогник життєлюбства ще не згас.
Це так, плету знічев'я баляндраси,
А в потойбіччя ще мені не час.

Несповна розуму таке наврочив
В непрохані хвилини сумоти,
Бо, як ніколи досі, жити хочу,
Бо ще снопа свого не змолотив.

Бо ще не хочу кинуть цю Раїну,
Не збагнув ще її, не розгадав;
Свою щемну любов до України
В серця надійні ще не передав.

Не віднайшов ще слово те єдине,
Що пролуна як гімн, як благовіст
Й залишиться народу України
У спадщину, як щирий заповіт.

До Бога ж в гості не бува запізно,
Мене без мене не запоховать,
Та жаль,
що вже без мене буде тризна
І пісню люд без мене проспівав.

Без мене сиротиною чарчина
Під куснем хліба буде сумувать
І вперше, вже не вдавано, дівчина
Щиро сльозу не зможе приховать.

Дівчина та, коханням до якої,
Я то злітав до неба то журились,
І біля сонечка того, як астероїд,
Поміж планет значніших я крутивсь.

Незвіданеє дибилось порогом,
Не зважився долать. Себе ж дурив:

Мовляв, вона мала ще за для того,
А я для неї, мабуть, застарий.

А був же не старий, а тільки старший
На двійко років, тільки і всього,
Таким ось і залишився назавши
Десь попереду щастячка свого.

Дивлюсь тепер на пожовтіле фото,
На губ незацілованих ізліт...
Воно здається тепле ще на дотик,
Та дівчинки тії пропав і слід.

Оце і все, за чим я ще жалкую,
А все останнє... Хай собі тече,
Заведеним порядком чередує.
Від Бога і природи не втечеш,

Не вернешся у те, що промайнуло,
Яким би не здавалось чарівним,
Лиш спогадом зануришся в минуле...
Залишитись в нім – Боже борони!

І вже нехай оманлива погода
Надіями мене не перейма
На в'єс'ну, літо, осінь... Думать годі,
Що омине мій дім моя зима.

Хоч я її й не кваплюсь зустрічати,
Й відволікати – воля не моя.
Не гоже в справи Божії втручатись,
Він краще знає: “що, коли і як”.

І як на те вже Його воля буде,
Щоб кинув я підсонячний розмай,
Нехай мене мій ангел не забуде
І приведе в цей час у ріднокрай.

Й земля свята мене в свої обійми
(Її, як маму, я не вибирав)
Як сина упокороного прийме
Десь на високім березі Дніпра.

І тіло в землю, а душа до неба –
(Звичайний для людей коловорот),
І брат Василько відповідну потребу
Відправить, як досвідчений парох.

Хай небо те надійним омофором
Вседіва над Україною трима.
Я ж буду десь в козацькому дозорі
Наспівувати Божого псальма.

Фащевський Льоня,
друг мій із Тернівки,
Віконце приладнає до труни,

Щоб з потойбіччя добре було видно
Блакитність неба і жовтавість нив.

Ті кольори близькі мені до болю,
Вони всотались в український стяг,
Як знаки миру, праці, знаки волі
І світлого побожного життя.

Я буду ревно славить Бога в вишніх,
Проситиму у Нього кожную мить,
Щоб дарував Україні мир і тишу
Й благовоління між її людьми.

Павлуша Тепін закладе програму,
Щоб в те віконце, як у монітор,
Я пильнував і часом не прогавив,
Як в рідну землю лізе компрадор!

І ангел мій в скрижалях
хай запише,
Що (ім'ярек) для гідних поколінь
Оцю Раїну в спадщину залишив.
І стане так! І буде так! Амінь!!!

І буде так! Вимріюю і вірю,
Що чистий в думках,
світлий у піснях
Народ мій знову вернеться до віри,
До Бога знову відшукає шлях.

...Не в межирічних землях Каппадоків,
Де Тигр тече і брат його Євфрат,
А в Лоцманському краю в селі Широкому,
Куди сягає вітер з-за Дніпра

В біленькій хаті, злиднями підпертій,
Що вікнами вглядалася в поля,
Минулим віком, в році 43-тім
Родила Ганна сина Василя.

Родила сина у лиху годину,
Бо землю рідну ворог ще топтав,
І ще горіли села України,
Й руїнами наповнились міста.

І що ж було їй, люди добрі, діять? –
Не думала ж, не вірила вона,
Що вже, коли “ходила у надії”
До хати прийде клята ця війна.

Та в Україні так завжди бувало,
Що всупереч чи смутам, чи війні
Жінкі прості завзято і зухвало
Приводили у світ своїх синів.

Не покидали рідного порогу
І не вдавались до ганебних втеч...
Давали дітям у життя дорогу
І ворогу й негодам всупереч.

Наперекір, в супротив, у докору
Чужим сатрапам і “своїм” псарям –
Творцям ГУЛАГУ і ГОЛОДОМОРУ,
На мову і на віру гнітарям.

Приносили у світ маленькі дива,
Бо пам’ятали правило святе,
Що Бог у всякій справі справедливий –
Як дасть дітей, то дасть і для дітей.

Він дасть їм хліба, вкаже їм дороги,
Ті, що ведуть до світлої мети,
Які їх через нетри і пороги
До Нього мають певно привести.

Він надихне їх до тії роботи,
Яка удосконалює людей.
Через невіру, злобу і скорботи
Дбайливо до Любові приведе.

До тої неосяжної Любові,
Яка все суще в Світі обійма
Й пульсує в Божім превисокім Слові
І вищого над нього вже нема.

Родила Ганна сина не в роддомі,
(Ті розкоші й тепер не для села),
А в хаті – на долівці, на соломі
Й положи ті бабуся прийняла.

Ніхто на ті умови не журився:
(Й Христос родивсь не в сяєві палат...)
Бабуся ж та хоча й не “фершалиця”,
Та по природі – вправний ескулап.

Через ті руки теплі, мозолясті
Вже третє покоління широчан
Приходило у світ густеньким рястом,
Немов до церкви на Різдво прочан.

У Ганни трійко вже вона приймала,
Вдивлялась: “Гарне буде... та не те...”
А на четвертім так їй і сказала:
“Оце дитятко Боже! Це – Святе!”

Сказала... і злетіла мрія птахом
В тремтливій каганцевій півімлі:
“Оцей хлопчина піде Божим шляхом –
Ось, бачиш, хрестик на його чолі”.

Були в бабусі прозорливі очі –
Пішов тим шляхом хлопчик та й пішов...
Збулися ті слова її пророчі –
І він себе у пастирях знайшов.

З могутніми себе ніяк не міряв,
Бо знав уже ті істини прості,
Що сила наша в православній Вірі,
А сила Віри сяє в Доброті.

Якої ж долі в Бога ще просити?..
Він мудрості від мудрих набиравсь:
“Христос – не командир, Христос – Спаситель”
Назавжди хлопчик в серце записав.

Не п’явся у начальство і владики
І вищого призначення не брав,
Як бути Божим голосом і кликати
До Віри і Любові, і Добра.

Та не відразу те добро створилось,
Не всякий в тому ділі пособляв,
Й не завжди килимочками стелилась
Йому під ноги матінка-земля.

Були путі, що нетрями водили,
Були стежки, що терном поросли,
Й безбожжя вовком на хлопча дивилось:
“Куди оце простує той Василь?”

Його воно приваблювало пеклом:
Мовляв, в пошані будеш і в чинах...
У нас там весело і затишно, і тепло
І м’ясива до біса в казанах.

Окрему тобі виділим світлицю,
Лежи собі і чухай живота,
Під боки сунем гарну молодицю –
Нехай тобі косички запліта...

А то було і Богом присягались:
“Ей-бо, – казали, – Вася, вот те крест!”
Та не знаменіє... а нігтем малювали
Від зуб – до горла уркаганський жест.

“Не упирайся, любий, а послухай:
Від нас далеко, хлопче, не втечеш;
У нас великі очі й довгі вуха
Спіймаємо і п’ятки запечем.

У нас, Василь, і рученьки не куці,
Устроим тебе пышний карнавал.
Для истязаний и для экзекуций
Имеем богатейший арсенал.

Або десь запроторимо далеко
Аж в Бодайбо, або за Магадан,
Куди не долітають і лелеки –
Ото вже будеш над снігами пан!

А можемо тобі, як “брату-другу”,
Ми, відповідно моді і добі,
Больничку влаштувать... Укольчик, другий... –
І ти вже не страдалець, а дебіл.

Чи у селі десь будеш бідкувати
І будеш вік волам хвости крутить,
Або теляток на толоці пасти,
Якщо тобі до Бога так кортить”.

Подумав хлопець: “Тю! Які примати
Завговорили – як медовий квас! –
Чим вас лякають милі ті телята?
Та я ж їх залюбки в дитинстві пас!

Мені така посада до вподоби,
В професіях – то мій пріоритет!
Серед комах і квітів, і худоби –
З природою, як кажуть, тет-а-тет.

У вибалках, на лузі, на толоці –
Так любо там, скажу я, просто – Ах!
Коли б вам побувать там довелось,
То ви б не малювали тутки жаж.

Такі природа тайни відкриває,
Яких у ваших сейфах не було!..
Там із садочків в поле впливає
Лебідками хатин моє село;

Там до люстерка сонячного ставу
Худобою второвані стежки
Веселими струмочками збігають,
Ховаючись в зелені бережки.

Там грає жайворон на струнах сонця
Й хмарки-діди замріяно стоять,
Там поміж них розгледів я віконце,
Звідкіль зійшла на мене благодать”.

“Постій, чудак!.. затамкав аж до неба,
Сякий-такий, та ще й перетакий!
Не зрозуміти – що тобі і треба:
Чи в семінарію, чи знову в пастухи?”

Не суперечив дуже, не сварився
(З дитинства сварки й бійки не любив),
А терпеливо й чемно з ними вівся,
Немов то воркотали голуби.

Та вже, коли на хрестик посягали,
Він вибухнув, уперше тут зірвавсь:
“Убийте – не зніму! Не ви вдягали!..” –
Аж сам тії рішучості злякавсь.

А потім скаже, наче вузол зв’яже:
“Даруйте, панство, мабуть я піду!”
І кинув те кубелечко зловраже,
Що грає на диявольську дуду.

Вони ж були упевнені – “пов’яжуть”,
Бо лагідний, податливий такий
І виконає все, що не прикажуть,
Хоч завивай із нього мотузки.

Укосякати хотіли – та не дався;
Веліли хрестик зняти – та не зняв.
На крихту, як горобчик, – не піймався.
І Віру на мамону не зміняв.

В тих іспитах він розумом гострішав:
Ніколи зло не подола Добра!..
То Бог отак для Віри найвірніших
В лихі часи ретельно вибирав.

- - -

Та хоч Василь наш не такий Великий,
Як той, що в Кесарії просіяв,
Та вже ідуть до нього “всі язики”,
Щоб він любовно їх благословляв.

25 вересня 2008

* * *

Дні хороші, дні погожі
Осінь нам дарує
І чим-небудь що день Божий
Очі очарує.

Що день Божий, то картина
Нова перед нами.
Осінь любо, як дитина,
Грає кольорами,

Вона грає гарячими,
Пензлями махає,
В захопленні дитячому
Барви проливає.

Кине полум'ям до клена,
Багрянцем в калину,
Лиш в одній порі зелену
Залиша ялину.

А березу кучеряву
Та вербу над ставом

В пишні шати одягає,
В ризи золотаві.

Тепло, лагідно і тихо
На землі і в небі.
Десь потойбіч нудить лихо
Без мене й без тебе.

Осінь – добра господиня,
Не журить, не лає...
І така вже благостиня
Душу обіймає.

Так би й жити в цім чудовім
Обожненім Світі
В мирі, злагоді й любові,
Як в бабинім літі.

Дні хороші, дні погожі
Осінь нам дарує
І чим-небудь що день Божий
Очі очарує.

Жовтень 2007

Закоханий

Зустрілися: “Ну зовсім випадково”, –
Так він хотів, щоб думало дівча,
Що він, звичайно, йде стрічать корову,
А тут її раптово зустріча.

Не розумів: (та й розум у зачатку –
Думками не вантажив ще себе),
Чим його вабить те смішне дівчатко,
Чом серце то співає, то шкребе.

На щічках і на носі ластовиння
І ріжками косички з-поза вух;
В очах озерця вигравають сині...
Аж хлопцю перехоплюється дух.

Не часто на оте він і зважався –
На зустрічі бентежливі оці
І чомусь нез’ясовано стидався
В колінцях позалатаних штанців.

Бувало – поздоровкався – та й годі
І тихо заховався в лопухах,
А тут рішуче вийшов на пригоду,
Немов у спину хтось його штовхав.

А тут з ним щось таке предивне сталося
Засипав запитаннями її,
Ще боязно, та водночас зухвало
Пропонував їй послуги свої.

Аж сам зажмурився від свого зухвальства,
Та вже горять за спиною мости –
І сам собі ти воїн і начальство,
І з військом цим у бій пора іти.

А знаєш ти?.. А хочеш?.. Він заладив,
Мов з ланцюжка дурний бичок зірвавсь,
Мов сором'яга в ньому хутко зрадив,
Так він своїм героїзмом вихвалявся:

“Тарзаном я гойдаюсь на деревах
І не боюся навіть гусака,
А вчора біля школи на перервах
Зборов Миколку, Гриця і Юрка.

Захвилювався, мов на вітрі жито,
Ні з чого бовкнув, як у воду впав:
“А хочеш?.. хочеш?.. Будемо дружити...”
Немов з повітря ті слова хапав.

Дівчатко усміхається лукаво:
- Та ми ж, здається, й так не вороги.
- Постій, – сказав, – бо я тобі про каву,
А ти мені товчеш про пироги.

І не даєш сказати мені слова –
Ото вже бісів ваш жіночий дар:
Ледь чоловік зачне розумну мову,
А жінка вже гуде, немов базар.

Дівча вдає, що, нібито, заплаче:

- І що ти, дурню, тут мені плетеш?!

Хлопчина спохватився і пробачивсь:

- Та я, – мовляв, – тут зовсім не про те...

- А хочеш на руках перед тобою

Пройдуся я, немов отой циркач,

Чи йогою на голові постою,

Ти тільки не лякайся і не плач.

- А хочеш, я взберебкаюсь запросто

На ту акацію, що вища над усі

І наберу тобі пахучих бростів

Солодких, як в сметані карасі.

- А хочеш?.. (не промовся тільки нені)

В ставок холодний з берега стрибну

Й муляки принесу тобі у жмені

На доказ про найглибшу глибину.

- А хочеш?.. хочеш влізу на драбину

До самого високого щабля

І ту біленьку хусточку-хмарину

Для тебе притереблю звідтіля!..

- А хочеш... хочеш?.. – Він аж захлинався:

- Ну, чим би ще дівча те здивувать?

І лихоманно в голові длубався:

Ну, що б іще страшніше пригадать?

- А хочеш?... хочеш? А вона регоче
Й хапається руками живота:
- А задля чого те все зробиш, хлопче? –
Лукаво так у хлопчика пита.

Спіткнувсь сердега: “Ось тобі і маєш!..”
І рака несподівано зварив
Такого, що в кишені не сховаєш,
Бо на лиці загравою горить.

- Про що ж я півгодини тут тлумачу,
Подумав прикро, – От курча дурне!
І певне має думавку курячу,
Коли не зрозуміло ще мене.

Що їй на те казати – вже не тямив,
Горіли вуха, наче кавуни;
І очі – в ноги... вперше, вже без мами
Помітив, як замурзані вони.

Сказав ледь чутно: - Ну, бувай здорова,
Щось я з тобою тутки забаривсь,
Мені взапрваду тре стрічать корову,
Загубиться десь, клята, в чагари.

Пішов... Пішов... Та й сам десь загубився
У чагарах життя і стосах літ,
А те дівча, перед яким хвалився,
Все дивиться здивовано услід.

Літа ті давні, босі і голодні,
До пам'яті гостинно він прийняв,
Як свято, неможливе вже сьогодні,
Яке б ані на що не проміняв.

Й від чого б він сьогодні не відмовивсь
І Богу чим, напевне б, догодив,
Аби зустріти те дівчатко знову
На стежці, що веде до череди.

Вересень 2008, Лупичеве, Яр. обл.

* * *

Був нині травень
Щедрий і добрий,
Хліба і трави
Дощиком здобрив.
Лагідна, тепла
Була година,
Раділа, квітла
Вся Україна.
Раділа, квітла
Кожну хвилинку,
Тяглась до світла
Кожна билинка.
Пахощі квіту
Так розливались –
Парфуми світу
Відпочивали.
Благоуханно
Дихали квіти,
Аж прогинався
Гуляка-вітер.
Медово-пряно
Упивсь, учадів.
Він, немов п'яний,
На віти падав.
У шатах світлих
Білих акацій
Весна і Літо
Ішли вінчатся.
Та ось пшеничка

Заколосилась
І вже травичка
Добре косилась.
Червень. Покуси.
Літо настало,
Тепла задосить,
Дощику мало.
Зникають швидко
Ранкові роси,
Землиця пити
У Бога просить!
В серці неспокій:
В землі – шпаринки,
В небі високім
Ані хмаринки!
Десь по опівдні,
Якраз нівроку,
Рідню збирають
Поодиноку.
Ось і зібрались,
Поворкотали,
Щось там не склалось –
Побігли далі.
Щось не назріло,
Не встигло зшитись,
На добре діло
Благословитись.
І щоб не гірше
Стало для житва,

Я вже не вірші
Пишу – Молитви.
Отче наш, Боже!
Пошли на пашню
Годину гожу,
Дощі вчорашні.
Схили той келих,
В якому дощик,
Щоб вітер зело
Геть не поморщив.
У Сина Бога
Кожній билині
Просим вологи
Хоч по краплині.
У Бога Духа
Просити маєм,
Щоб нас посуха
Обігла краєм.
А ми в городах
Поклопотуєм.
І будем славить
Троїцю Святую.
Вберемо церкви,
Вберемо хати
В квіти веселі,
В зелені шати.
І буде радо,
І любо буде,
І буде Свято
Усьому люду.

2011, Рубанівське

* * *

Ще здається: це вчора було,
А злетіли вже роки і роки,
Як покинув я рідне село,
Моє світле, зелене Широке.

Ще вертаюсь коли-не-коли,
Хоч не знаю уже задлячого.
Та й за те треба Бога хвалить,
Що хоч якось, та носять ще ноги.

Ой далеко ж мене занесла
І надовго гаряча голівка...
За той час бур'яном поросла
Наша глиняна хатня долівка.

Поспішав я від краю села
До найкращої в світі хатини,
Де ще Мама старенька жила
І щодня сподівалась на сина.

Вже немає хатини тії,
І давно упокоїлась мама.
Однолітки завзяті мої
Десь ганяються теж за вітрами.

А колись же було, ой було!
Я вертався – і серце співало,
І мене те привітне село
Білим світом хатин зустрічало.

Коли бачив хатини оті
І акацій купки край дороги,
Мов на крилах додому летів
І землі не торкалися ноги.

А тепер... а тепер... а тепер
Серце радо лошатком не скаче,
І за ґратами білих ребер,
Наче в'язень приречений плаче.

Я вертаюсь сюди, мов чужак,
І ніхто мене вже не стрічає,
А на серці, мов лезом ножа,
Хтось блукання мої позначає.

І ось так я без нього і з ним,
З тим селом нерозлучно вікую,
І легкий ріднокраєвий дим,
Немов дьоготь із медом смакую.

Вересень 2008,
Ярославль-Лупичеве

* * *

В жовтневий день десь під Покрову
В гаєчку тихім, Придніпровім,
Коли в природу вже востаннє
Надходить тепле раювання
Поет у настрої ліричним
Ходив і щось під ніс мугичив.
Хотілось словом, ще не чути
Про осінь віршика утнути.
А на осиньці ворон каркав
І настрій поетичний шарпав.
Складалось кволо й недоладно
Про хмарь і смуток листопадний.
А недалечко на галяві
Дівчатко бавилось смугляве,
Барвисте листячко опале
В вінок веселий заплітало,
А вже коли отой віночок
Дівчаті на голівку скочив –
Тут все довкілля посміхнулось
І все лихе й сумне забулось.
Поет зітхнув і записав
Про осінь: “О, яка краса!”

2008, Дніпро

Псалом літу

Ой літечко, літо!
Яке ж ти багате
На сонце, на квіти!
На трави, на птахи!

Ой літечко, літо –
Садочки зелені!
Там ягід намиста –
Хапай їх у жмені!

Ой літечко, літо –
Це грози і зливи;
Пшеничка і жито
Буяють на ниві.

Корівки – на луці,
В гніздечку – лелека
Трима на голівці
Барвисту веселку.

Хмарки, наче вівці,
Зібрались до гурту –
І знов блискавиці
І знову там гуркіт.

Та вже неохоче,
І знов небо чисте,
І впала в ставочок
Веселка барвиста.

Струмочок збігає,
Просякла дорога;

В калюжі стрибає
Дитя босоноге.

Ой літечко, літо!
Із вулика бджоли...
Раденькі, мов діти,
Тікають із школи.

Ой літечко, літо!
Як люблю для серця
Водиці попити
З живого джерельця.

Ой літечко, літо!
У сонячних скельцях
Ставочок привітно
Приймає весельця.

Ой літечко, літо!
Яке ж ти багате
На тих, хто освіту
Несе в атестатах.

Ой літечко, літо!
- Це час для кохання
Все в любові влито,
В ясні сподівання.

Ой літечко, літо!
Ти свято найкраще
Для душ незакритих,
Для рук роботящих!

Пригадую літо, ...
Маленький і босий,
Життям ще не битий
Стрибаю у роси...

Промінням Твоїм
Сорочина прошита...
Не пив і не їв,
А здається, що ситий.

А мама вже кличе,
Ніяк не дозветься:
“Та де ж оте личко,
Що дурником зветься?”

Ой літечко миле!..
Було..., ніби вчора
Та хутко злетіло,
Як день до вечора.

Ой літечко, літо!
Чом ти отакеньке,
Як мною прожите
Життя коротеньке?!

Та я не жалію
Й намарне не каюсь –
В тобі, як умію,
Я жити навчаюсь.

І Бога благаю:
“Дай трошки пожити!
А я постараюсь
Для доброго літа.

Кінця, любе літо,
Я вже не лякаюсь...
Тобою радіти
В комашок навчаюсь.

Ой літечко, літо –
ЗЕЛЕНІЇ СВЯТА!
У віти і квіти
Увінчана хата.

Любов'ю увінчана
Вся Україна!
Приймай же вітання
Од вірного сина!

В цей час, в цю годину –
Мені так здалось –
Тебе, Україно,
Опікує ХТОСЬ.

І чується дзвонів
Погук-поголос...
Полями в хітоні
Крокує ХРИСТОС!

* * *

Вибач, Боже, я трішки злукавив,
Що немов не за себе моливсь...
Я б хотів, щоб у добрій тій справі
Якимсь чином і сам знадобивсь.

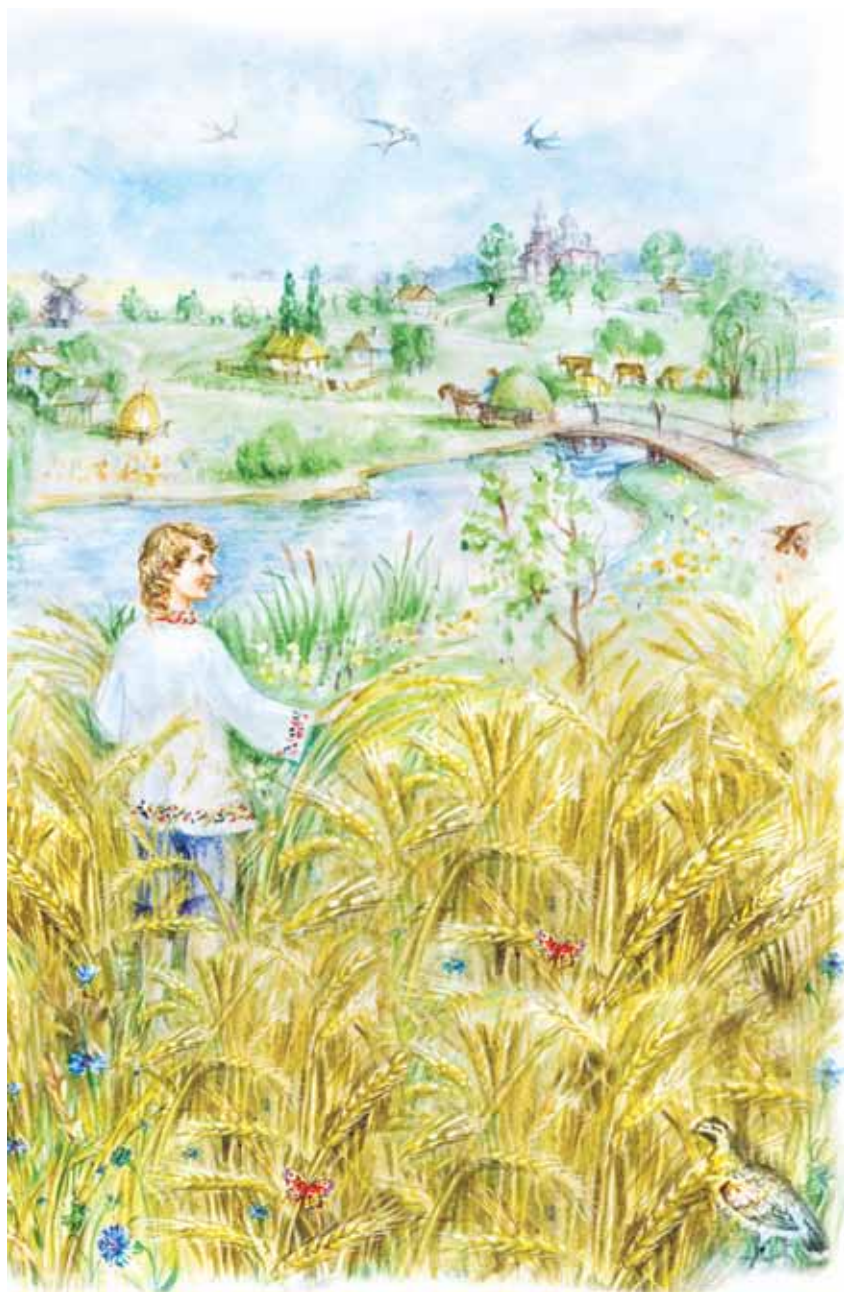
Чи хоч краєм, малесеньким краєм –
Та пожити в чудові ті дні
В Україні, коли залунають
Не журні, а веселі пісні.

Та коли вже мені не вталанить
Бути свідком тих ладних годин,
Хай засвідчить те свято України
Мій розумний і лагідний син.

Вийде в поле погожої днини
За село, що з руїн ожива,
Пильнувати священну хвилину,
Коли визріє час на жнива.

Розведе обважніле колосся,
Батьків слід відшука серед нив.
Скаже: “Тату, ти чуєш! Збулося
Все, що ти намолив і наснив!”

Лютий 2006

х х х

Пробач, Боже, 2 трішки змучави,
Що зовсім не з'являєсь,
Аб хотів щоб у добрій тій справі
Якимсь чином і сам пригодишся

чи хор краєм, чалесеньким краєм
Тя покити в груді ті дні
В Україні, коли змушують
Не мурки, а всієї піски

Тя коли вже дуси не втамають
Бути свідком тих ладних годин,
Хай зсвітлеться твоє свято Україне
Мій розумний і ладний син
Розведе об'ятніє колоса,
Датиме слід відшука серед них.
Скаже: Мату, ти чуєш, збулося
Все, що ти намовив і напев.

михайло ітинський

лютий м.ч.
2006 р.

* * *

Михайло Іванович Пишний народився у великому (більше 12 км. завдовжки) широкому, красивому українському селі Лоцманська Широка на Січеславщині 2 червня 1937 року. Після навчання в Широчанській початковій і середній школі, він закінчив

Запорізький Фармацевтичний інститут і потім був начальником Аптекоуправління Північної залізниці. Проживає в м. Ярославлі.

* * *

Рід козаків Пишних поселився в селі Лоцманська Широка, яке розкинулось вздовж балок Мокрої та Сухої Сури, ще десь в кінці 17-го – на початку 18 ст. разом з іншими запорозькими козаками, любителями вольностей, такими як Козар, Бакум, Кирейко, Моцний, Бойко, Олійник, Кузьменко, Гаркуша, Куценко... Поступово всі вони породичалися між собою, та так і живуть досі – повне село родичів – добрі, мудрі, щирі...

Дай їм, Бог, здоров'я!

Живи Україно! Багатій і рясній подвижниками Рубанівського гатунку!

Іду, як умію, з молитвою до Бога, щоб посилав їм здоров'я, натхнення і успіхів.

(Схопив ось себе на захопленні іменами наших предків: Марко, Дарина, Марія, Даміан, Парфентій..!!!)

Хто і коли започаткував прізвище і рід Пишних, який пишно розгалузився потім, поріднився з іншими родами, розчинився в них і пішов

світами - про це, мабуть, знає і пам'ятає тільки українське небо та ясне сонечко. Відома, слава Богу, причетність до козацтва. Та тільки крихітки. А вже про лоцманський період, завдяки трудам подвижницьким нашого земляка широчанина, світлої пам'яті професора Павла Антоновича Козаря,

ми можемо узнати і уявити про життя, побут і діяльність наших предків значно більше. Можемо з досить певною вірогідністю уявити, коли і як вони влились в лоцманську сім'ю, коли і як появились, охуторились-окошились, утворили свої “кишла” на вільних землях Пустоші (Дачі, Балки) Широкої. В історичному нарисі-розвідці П.А. Козаря “Лоцмани Дніпрових порогів” не згадуються прізвища широчанських лоцманів, окрім Козарів, Бакумів та Олійників, але ж уже ці, названі, зналися з Пишними, а Пишні - родичалися з Козарями, Кузьменками, Кирейками, Коваленками, Горбами, Кряжами... На той час (1856-57 рр.), коли лоцманська громада с. Широкого (широчанських хуторів) стала здатною приступити до побудови церкви своїм коштом (!), Димко (Даміан) Леонідович Пишний уже жив сім'єю на Дачі Широка Балка. З якого роду його жінка Титяна Назарівна - невідомо. Можливо, що вони і їхні батьки вже приймали участь в побудові церкви. Слово “Дача” в нашому випадку, мабуть, походженням від того, що ці землі, як до часу пустуючі “Пустош” і вільні, були ДАРОВАНІ лоцманам-мешканцям Кам'янки і Кодаку, коли їм забракувало землі на старому “кишлі”. А “Балка Широка” дійсно широка в тому місці, де, мабуть, було започатковане село, де й дотепер існує його центральна частина. Тут збігаються два більш-менш помітні та вже пересихаючі витoki Сухої Сури, та, зустрівшись з іншими балками і ярами, утворюють широку улоговину з широкими левадами. Можливо, що село утворилось і не зовсім на пустому місці. Можливо, що й до цього тут козаки загніздилися маленькими хутірцями-зимівниками. Ще не факт і те, що всі Широчанські мешканці походженням з

Кам'янки і Кодаків, бо на вільні землі Широцькі та лоцькі пільги охочих було багато. Але ж в цих осередках лоцманства ще й тепер (може ще не пізно) важливо було б хоч по прізвищам пошукати сліди широць, а, може, і їх далеких родичів. А ще в селах Сурському, Волоцькому, Ямбург, Вовніги, Майорка, Башмачка, Дзвонецьке, Військове, Микільське, Федорівка (це по Дніпру)..., а ще ж і по навколі, таких як: Захарине, Яворницьке, Сергіївка, Шестипілля і інші. Та кого ж залучити-заохотити до цієї важливої і цікавої справи? Хіба що широцьких школярів... А хто ж їх зацікавить і очолить?

Більше місяця вже промайнуло з того часу, коли я на цих словах зупинив свої спогади. Не витрачаючись в освідченні причин такої перерви, спробую продовжити.

Але ще раз вернемось до П.А.Козаря. Мабуть, турботами вельмишановного Миколи Петровича Чабана були перевидані праці Козаря “Лоцькі...” (1996) та “На Дніпрі через пороги” (2000). Це ж Він (М. Чабан) упорядкував, редагував, доповнив.

26.01.14

Слава Україні! Здоров'я і натхнення Рубанівцям! ...Це ж він, М.П.Чабан (велика йому шана і подяка!) упорядкував, редагував та доповнив ці рідкісні видання біографічними довідками про П.А.Козаря, спогадами дітей та сучасників П.А.Козаря про його життя та діяльність, його автобіографічна довідка та вісімнадцять листів до Д.І.Яворницького, які збереглися до часу видання, ушанувавши таким чином нашого видатного земляка-широцьчанина і вернувши його добре ім'я з темряви замовчування

і забуття, та й нам безпам'ятним дурням подарував пам'ять про наших предків. Тож я беру собі за приємний обов'язок від свого та імені широчан ще раз подякувати Миколі Петровичу за труд і побажати йому козацького здоров'я, натхнення та успіхів у творчості. Кланяємось і шануємо!

З жадністю читаю і перечитую ці книжечки і думаю, чи знайомі з ними широчани - земляки Павла Антоновича, нащадки лоцманів? Так хочеться, щоб ці видання, хай хоч по одному екземпляру, були в нашій Широчанській школі, де одержав освіти і сам Павло Антонович, та ще в сільській бібліотеці (була така в роки мого школярства) і в районному музеї та бібліотеці. До того ж було б дуже корисно і важливо, хоч коротенько, для початкового зацікавлення школярів включити в програму по вивченню історії рідного краю. Це ж далеке і близьке наше рідне. Ми забагато знаємо (що теж непогано) про всякі Рими, Візантії, Америки тощо, а про своє рідне - анітелень. Сумно. Хай вже цьому буде відведено хоч 3-5 годин на уроках історії. Хай зацікавляться цим глибоко хоч 2-3 розумні голови, та, підхоплені тим інтересом, зроблять все можливе, щоб зібрати по крихіткам залишки пам'яті про давнє і недавнє минуле нашого села та його мешканців аж по нові часи. Може й знайдуться серед тих зацікавлених такі, що ділом свого життя оберуть оте збирання та ретельне записування свідчень про людей і події в нашому селі, краї, Україні, не обходячи увагою життя і побут "простих" людей (селян-хліборобів, пастухів, конюхів, вчителів, робітників, шоферів, священиків, і т.д...), з середовища яких здебільшого й виходять ті видатні постаті, яким ми

хибно даруєм монополію на звання творців історії. Історія нашого краю, нашого села, як і історія українського народу і української державности не повинна мати білих плям-прогалин, прочерків, замовчувань, спотворення та фальсифікацій, яка б вона не була - сумна, чи радісна; ганебна чи славна; про життя видатних чи простих людей. Історичні реалії, якими б вони не були, мають в неспотвореному вигляді залишитися в пам'яті наступних поколінь. А такого в нашій історії було забагато майже до кінця 20-го віку. Та і в 21-му трапляється, якщо вже не таке брутальне спотворення і фальсифікат, то значні прогалини, як наслідок нашої безтурботності та звички відкладати все на потім, на завтра, до понеділка. Мовляв, пройде час, все втовчеться, ось тоді вже й запишем. Але пам'ять - штука зрадлива. Тоді ми запобігаєм до архівів (якщо вони щасливо збереглися та доступні), витягаєм з них мертвечину, оживляєм це своїми суб'єктивними домислами і подаєм як історію. Як правило, вона дуже мало нагадує ту живу історію, з якою ми свого часу безтурботно і необачно розминулися.

А щоб запобігти цьому прикрому явищу, треба вести щоденну клопітку роботу по збиранню і збереженню необхідної інформації всіма доступними засобами, способами і методами. Проте, сучасне технічне озброєння людини (аудіо, відео, фото і т.д., і т.п.) непорівняно з олівцем і зошитом, розширяє можливості і полегшує їй виконання цієї роботи.

З погляду справ у пам'яті про далеке і близьке минуле нашого села і родоводу, моє (наше) покоління і покоління наших батьків виглядає

не краще. Батьки, може, тому що не мали ще достатньої освіти і світогляду, і досвіду в такій справі і, природньо, не могли передати нам те, чим самі не володіли. Багато ж дечого із того, про що знали і пам'ятали, понесли з собою в небуття, бо, як за царату, так і в часи радянської влади, остерігаючись переслідувань і репресій, змушені були замовчувати і своє походження і деякі відомості з свого та батьківського життя. Наші ж батьки остерігались ділитись своїми “тайнами” з нами, своїми дітьми, бо радянська влада, її ідеологія і школа завзято виховували нас не як свідомих українських громадян, а як советських атеїстів-матеріалістів-марксистів-ленінців та павликів морозових. Хоч, може, і той “Павлик” підступно-провокаційно сконструйований персонаж заради тієї ж ідеології і ми, в свою чергу, навряд чи могли спромогтись на зраду своїм рідним, але цілком можливо, що по-дитячи необачно і необережно, та ще й так “щоб ніхто не почув”, могли поділитись своїми секретами з товаришем-друганом. Мабуть, та ж мотивація-думка керувала і нашим дідусем по матері Марком Парфентійовичем Кузьменко (21.12.1879-19.04.1970), про життя якого в дореволюційний час і по тому, аж до сумнозвісної колективізації, ми, онуки його, нічого не знаєм, хоч пам'ятаєм його ще з довоєнних років і жили поряд з ним аж до 60-тих минулого 20-го віку. Зауважую оце “минулим” щоб запобігти плутанини, бо й сам більшою частиною свого життя залишився в тому минулому і якимось дивно не відчуваю, що живу в 21-му і не сприймаю його. Здається мені, що час, взагалі, не має ні початку, ні кінця. І розподіл-розчленування його

на години, роки, століття і т.д. зроблено людьми штучно-умовно для зручності. Можливо, що такої категорії, як час, в природі всесвіту взагалі не існує. А якщо і існує, то не прямий, мов дишло - з одного кінця-початку до другого з зарубками на ньому, зробленими сокирою і позначаючими його довжину, або кількість - число зупинок біля шинків, що зробила людина по дорозі на гробки (кладовище, цвинтар, погост). Він (час) вірогідніше що круглий-колоподібний, або - кулеподібний і рухається не в якомусь визначеному напрямку (ми ж і напрямок руху землі навколо своєї осі і навколо сонця визначаєм тільки відносно сонця й інших планет). А як би ми визначали, коли б їх не було або вони були недосяжні для спостереження? А хто мені скаже, куди це все рухається? Покажіть напрямок! Отож, мабуть, і ми рухаємось по колу, не з народження до смерти, а з минулого в майбутнє і з майбутнього в минуле, від себе до себе, немов весна до весни. І, таким чином, живемо вічно із роду в рід, із покоління в покоління. Вічно живі! Амінь!

Відволікаюсь на побічні-попутні думки, які вискакують несподівано, як таргани із шпарин, зачувши запах хліба. І вбивати їх жаль і боюсь, що не встигну записати спогади. Те, що стосується спогадів, попередньо записую в зошит, щоб не загубилось в комп'ютері, та й в записах відхиляюсь, а попередню бредню надрукував безпосередньо з голови. Та хто ж мені скаже, похвалиться, що за життя написав все, що хотів?! Хто був задоволений уже написаним?!

30.01.14.

Вертаючись до того місця, де йшла мова про

дідуся Марка, наведу ще один приклад. Наш дядько, Микола Юхимович Пишний, моряк Чорноморського флоту, з 1939 р. старшина групи командорів, тільки наприкінці свого життя, під час так званої “відлиги” відкрився мені, що в роки війни (41-45рр.) побував у німецькому полоні. Задовго до цього визнання-сповідування він уже мав “щастячко”, завдяки своїй простоті, відчутно ошпаритись. Ось що розказувала мені про це моя двоюрідна сестра Діна Гурієвна Пишна. Коли, за деякий час після звільнення з полону та повернення в Україну, Микола Юхимович навідався в гості до свого брата Гурія Юхимовича, щось там бовкнув на людях необережно, по простоті душевній, про свій полон. Гурій же на той час був командиром чи політруком значного військового підрозділу в Новограді-Волинському. Пильнуючі безпеку держави-імперії “органи” не забарились скористатись необачною сповіддю Миколи і швиденько його брата Гурія - сина куркуля - самостійника, незважаючи на всі попередні заслуги (у війну зам. комбрига і нач. штабу, конструктор багатьох переможних операцій на Балканах, перший, після звільнення, комендант міста Софії) і державні нагороди, викинули з армії “без виходного пособия” і житла (квартири). Дядько наш, Микола ледве доніс ноги до Кривого Рогу, де вчителювала сестра Олександра Юхимівна Пишна-Вакуленко, а видатний воєвода-воєначальник Гурій подався в м. Запоріжжя, поближче до своєї маленької батьківщини, старенької мами Марії, братів, сестер та родичів і влаштувався на роботу в Запорізькому механічному заводі.

Вже в той час, коли він вийшов на пенсію, а я визрів до свідомості щоб збирати відомості

про родовід, я звернувся до нього, як до одного з найстарших і найосвіченіших Юхимовичів, з проханням записати все, що він знає і пам'ятає. Обіцяв. Та з якоїсь, невідомої мені причини, не виконав, почивши в Бозі. Може, недужний був, а, може, відкладав до більш сприятливих умов. Обіцянка - цяцянка, а дурневі - радість. Та у цього дурня (цебто у мене) за далекою відстанню і за браком часу, уже не було можливості, щоб усістися з ним віч-на-віч (та й неодноразово), порозпитувати та й записати по-живому. В усякому разі, я певен, що він, як людина розумна і по-військовому обов'язкова, не знехтував такою важливою для нашого ж роду справою, він не встиг. Хай же добра пам'ять про Гурія Юхимовича незгасаючи живе в його родичах-племінниках, в дітях, в дітях його дітей і правнуках.

Боюсь, що відхиляючись на подробиці та побічні думки в спогадах, і я не встигну подати головне, чим би скористувався мій молодший брат Василько та, може, з часом і мої діти, племінники та онуки, якщо остання трійка поколінь визріє розумом до важливості такої справи і не буде жити одним днем сьогодення. Тож, як би не тягло мене викласти матеріал більш детально, цікаво і живоподібно, навертаю себе до короткого хронікального викладу того, чим на сьогодні володію. Перш за все, про дві найближчі гілочки роду: Пишних та Кузьменків.

31.01.14

Наш дідусь, **Юхим Дем'янович Пишний** (1865/6-1921), замолоду служив на Чорноморському флоті мінером. В якому чині і на якому судні - невідомо. Може, під час шторму чи бойових дій упав з корабельної щогли (з розповіді Мик.Юхимовича),

покалічився і був демобілізований. Можливо, що той кортик, який ми з моїм братом Васильком ще бачили і пам'ятаєм, належав йому, а, може, і Марку Парфентійовичу Кузьменку - нашому дідусеві по мамі, чи комусь іншому з наших родичів-моряків дідівського покоління, яких в часи їх життя було багато. Деякий час, ще і в післявоєнні (41-45) аж до 60-тих у нас зберігалась грамота на дворянство, яку, мабуть, тато приховав на тильній стороні фото випускників курсу бжільництва, на якому і сам навчався. Царська влада іноді практикувала такі нагороди за видатні заслуги в бойових діях. Можливо, що так був нагороджений і наш дідусь Юхим. Нажаль, ми з Васильком не запам'ятали на чие ім'я записана та грамота. В нашій же хаті, в шухлядці, деякий час зберігались 2-3 "георгія", якими ми грались доки й не "заграли". На превеликий жаль, в суতোках несприятливого життя, десь загубились ті рарітетні пам'ятки про

наших предків.

Після “дембеля” Юхим Дем’янович одружився і жив в с.Широкому, де в подружжі з Марією Іванівною (Козар? чи Куріпка?) за досить короткий час подружнього життя спромоглись привести в світ більше десятка дітей. На сьогодні відомі імена дванадцяти. Ось вони: Анастасія, Клавдія, Оксана, Харитина, Марія, Олександра, Андрій, Олександр, Гурій, Михайло, Іван (наш тато) та Микола.

Юхим Дем’янович був людиною письменною і, в порівнянні з іншими земляками, більш-менш освіченою. Це вже на щабель вище ніж просто - письменний. Писати та читати молитовник на той час уміли майже всі діти широчанських лоцманів, бо навчання цьому розпочалось ще з Кам’янки і Кодаків і продовжилось в Широкому. А Юхим Дем’янович, побачивши світу в морях, не засиджувався в селі, часто навідувався до Катеринослава та, можливо, як і Павло Козар, приймав участь у просвітнянській діяльності та дописував до Катеринославської преси під псевдонімом “Тутешний”. Початкову ж освіту, мабуть, одержав юнаком в Кам’янці чи в Кодаках, бо перша (міністерська) школа в Широкому побудована десь в 1881-2-му р., а йому на той час було близько 17-ти. Можливо допустити, що грамоті він навчився у Широчанського священика. Церква ж у нас була збудована в 1856-8-х рр. А відомо ж, що в ті часи священики навчали грамоті свою паству. А ще відомо, що до побудови “міністерської”, в центрі села в одній будівлі під загальним (одним) дахом з корчмою-шинком (!) пристосоване приміщення для школи. Казали (Мик. Юх-ч), що Юхим був ще й неабияким оратором.

Часто виступав на стороні беззахисної бідноти та своїх односельчан в ролі своєрідного народного адвоката; писав від їх імені “прошенія”, жалоби й ін. Недолюблював царські порядки і бюрократію, чим і привернув до себе увагу відповідних органів. Ходив під наглядом жандармським аж до революції 17-го. Після неї, при першому президенті республіки Україна (Михайло Грушевський, директорія) влився в самостійники, їздив до Києва на наради. Після насильного приєднання України до Союзу не замирився з більшовиками і знову попав в немилість владних. В 1920 р. його розкуркулили. Забрали ліс, хліб, знаряддя праці, одяг і інше. Так рятували більшовики своє хитке ненадійне становище і боролись “с несогласними і врагами революції”. Не встигли тільки завжити царсько- жандармського досвіду гноїти в Сибірах та Соловках, бо ще було їм не до того, не доходили ще руці. “Пощастило” Юхимові - залишився дома. А тут і голод на поріг (1921 р.) після неврожайного 1920-го. Подався Юхим кудись добувати хліба, никаючи по усядам, виснажився, застудився, повернувся додому з пустими руками і помер 19 березня 1921 р. в 55 років, коли його наймолодший доньці Олександрі було 6 років. Похований на церковному кладовищі в центрі села Широкого. Місце його могилки мені невідомо. Вірогідніше, що там давно вже немає аніякого знаку - ані хреста, ані буторчика. Так позначився на нашому роді початок голодоморного геноциду українського народу.

01.02.14

Так ось про бабусю Марію Іванівну Пишну (Кряж? чи Куріпка? - дівоче). Народилась за

моїм розрахунком десь, мабуть, в 1865-6-му році. в с. Широкому. Я бачився з нею і пам'ятаю з післявоєнних часів і майже до смерті. Постійно жила при одному з старших синів - Михайлі Юхимовичі. Зустрічі мої з нею значно порідшали з того часу, коли я, закінчивши школу, подався в Запоріжжя. Протягом цих років не визріла тьма розпитати її про життя і ніхто тому не навчив. Жили собі та й жили, не думаючи про смерть. Востаннє бачився з нею влітку 58 чи 59-го р., коли приїхав з Далекого сходу (Сов. Гавань) у відпустку. На той час вона вже не підіймалася з ліжка. Я розчісував їй належаного ковтуна в волоссі та обтирав вологим рушничком тіло. Її очі, як і завжди, світилися ласкою, через яку виглядав тихий смуток багатолітнього вдовиного життя. Кликкала мене, як і в дитинстві, Мишуня. Пам'ятаю, коли ще стояла на ногах, одягалась просто і чепурненько, завжди в довгу, до землі, чорненьку сукню-спідничку і таку ж чорненьку блузку-кофтину з маленькими кольоровими цяточками незабудок на ній, а голівку пов'язувала чорною ж хустиною жалоби-пам'яті по рано відійшовшим двом синовцям і чоловікові, якого пережила майже на 40 років. Тим останнім разом, коли ми бачились, провела мене тільки ласкавим поглядом. Рука вже заслабка була для того, щоб ознаменувати мене хрестом, як це робила вона завжди при зустрічах і проводах. Померла на 94-му році життя в 1959-? - 60-му?, коли я ще служив в морфлоті на Далекому Сході. Похована на кладовищі нашого околиці села, біля ставочка, де найшли собі останній притулок її діти: Михайло, Іван, Клавдія, Настя і інші родичі і сусіди.

Оце і все, що мені відомо. Надто замало, щоб увіковічнити пам'ять про людину, яка привела у світ України і виховала стільки дітей (воїнів, учителів і хліборобів). Думаю, що значно більше могли б пригадати мої двоюрідні Михайло Михайлович Пишний та Валентина Михайлівна Пишна (Зозуля), які з дитинства і аж до дорослості жили під одною стріхою з бабусею і під її наглядом. Нажаль, я давно втратив з ними зв'язок і не відаю чи живі ще. Та, мабуть же, живі ще їх діти - Віктор Михайлович і Людмила Пишні, Віра (Вера) Зозуля і др.. Зв'язок з ними давно обірвався, а поновлювати його не маю ні часу, ні можливостей.

Щодо другої рідної гілочки з роду Кузьменків (за мамою), справи з відомостями ще бідніші. Про прадіда тільки й відомо, що ім'я йому Парфентій, бо дідуся (ми чомусь кликали його на російський лад - "дедушка") звали Марком Парфентійовичем. Уже давно нема на цім світі тих дітей Маркових, які, можливо, пам'ятали що-небудь про свого діда Парфентія. Свої більш детальні емоційні спогади про Пишних, Кузьменків і інших родичів я подам (дай Боже здоров'ячка) пізніше. А зараз стежечкою та "кладочкою" через балку, за кладочкою робимо маленький гачок праворуч, перестрибуєм ще один срумочок і ми вже на стежці до дідусевої хати. Та це ж я знову вискакую на емоційне. Це те, що на потім. Так ось, **Марко Парфентійович Кузьменко** народився (де - невідомо) 21.12.1879 р. Перше місце кишля-садиби десь було на "погоріллі", де тепер ставочок, утворений десь наприкінці 50-х минулого віку. На моїй пам'яті перед війною, під час війни і опісля він жив через балочку від нас, поряд з початковою школою. На початок війни

йому було вже 62 р. до того ж бачив тільки на одне око - вже не пам'ятаю на яке. Друге було

*Праворуч в першому ряду дідусь Марко і хлопчик Вася,
а за ним в другому ряду Мишко*

штучне, може через це і не воював, залишившись в окупації, і німці ним не зацікавились, хоч всі сини були мобілізовані в “красную” армію. Про штучне око мені говорив: “козяче”. Жартував, а я, ще голопузий, повірив. Невідомо, де і в яких обставинах втратив він рідне око і придбав “козяче”. Втрата могла статись і в Японську, і в Першу світову, і в революцію, і в Громадянську... Розказували ще, що він був близьким до Нестора Махна, в якого жінка була з однойменним прізвищем (Галина Кузьменко). І що він був старостою Широчанської Церкви. Взагалі, Марко Парфентійович для мене суцільна загадка, а людей, чи його дітей, які б могли хоч трошки відкрити завісу тайни - вже нема на цьому світі. Після війни я пам'ятаю його ще кремезним, дебелим і сильним чолов'ягою з “будьоновськими”

вусами. Можливо, що й там побував, бо я в дитинстві приміряв шапку “будьоновку”, яка невідомим чином з’явилась у нашій (батьківській) хаті. З погляду на це, я задаюсь питанням: чому його не чіпали органи НКВС, незважаючи, як мені здається, на “куркульське” походження? (більшість Широцан-лоцманських нащадків жили аж до революції більш-менш заможні, як і Юхим Пишний). Небалакучий був Марко, як і його дружина Одарка, завжди спокійний і рівний в поведінці і взаєминах. Обоє, як я тепер розумію, були глибоко віруючими людьми. Добре пам’ятаю, що на покуті в світлиці були ікони Христа і Покрови, а над дверима до світлиці в передній кімнаті була розташована літографія (оліографія) з “Тайної Вечері” і ліворуч - “Георгія Переможця” на білому коні. Вечорами і в свята-празники на покуті завжди миготіла тихим вогником лампадка, наповнюючи кімнату якоюсь великою таємницею, затишком, спокоєм і як тепер я розумію, святістю. В цій же кімнаті відміряв час великий і чудернацький - що для мене - годинник. Його розмірене і якесь заспокійливе “тік-так” в тиші вечорів звучало для мене, дикуна, музикою і, загострювавшись іноді у “дедушки” і “бабушки” та, вслухаючись в сутінках в те таємниче і магічне “тік-так” я непомітно переходив до сну, де бачив себе уже Георгієм на білому коні, а вранці, знайшовши якусь палицю-герлигу, “всідався” на неї “верхом” і, здіймаючи босими “копитами” дорожню пилюку, та стинаючи лозиною голови придорожним “зміям” - будякам, мчав “галопом” - навскач до батьківської хати.

Після війни Марко працював у колгоспі і, здається мені, уникав колективу. Вибрав таку

роботу щоб наодинці: їздовим (“фурманом”), пастухом, а переважно, шорником, бо був у колгоспі “Червоний степ” неперевершеним майстром по виготовленню зброї-упряжі для коней з сиром’ятної шкіри: вуздечки, шлєї, посторонки, хомути і інше. Цю роботу можна було виконувати не виходячи за подвір’я своєї садиби, а влітку - простонеба (під небом, на вулиці). Був у нього ним же змайстрований для цієї роботи дерев’яний верстачок, з коротенькою лавочкою для майстра і вмонтованими в ньому лежачками для зажиму матеріалу. Головним інструментом служили: чоботарський ніж, шило та швайка.

Ще зауважу, що у нас було прийнято називати пастухом того, хто пас овець, а хто корів, волів та телят - кликали “чередник”.

Так ось, зшивав він ту упряж вузьенько нарізаними пасмами з тієї ж шкіри та (дрібнішу) грубою просмоленою і міцною ниткою - “дратвою”. Смоли тієї я потай “запозичав” невеличкими кавалочками для полювання на отруйливих павучків-каракуртів. Такі водились на толоках. Тепер я не певен, що це не сільські байки і, що то були саме ті каракурти і що - отруйливі вони. Принаймі, всі хлопчуки в це свято вірили і “героїчно” боролись з ворогом тварин і людей. Опустив на ниточці той кавалочок у пакову нірку, а господар хоробро і сердито накинеться на некликаного гостя та й загрузне в смолі і тягнеш його на білий світ, на сонечко. Моторошно бувало, але переборюєш страх. Так я “рятував” овець і телят та привчав себе на випробування небезпекою. Щоправда, іноді, увісні толока кишіла величезними страхітливими павуками і я просипався розбурканий стусаном

брата, бо хвицявся ногами і стогнав. Ті ж випробування пригодились в подальшому житті при більш значних, а іноді і жахливих обставинах, коли необхідно було іти назустріч небезпеці.

А дідусь я й дотепер бачу, як живого, вершником на лавці шорницького верстату. Терся бувало біля нього котиком, спостерігаю за роботою (може й смоли грудочка звалиться в спориш “ненароком!” На заздрість хлопцям), або приміряю на себе щойно змастрічену дідусем вуздечку - так я любив (“наравилось”) уявляти себе баским та ще й вороним конем-скакуном. Проїржиш бувало раз та другий оте коняче “Іг-го-го!” (щоб почули!), шкребонеш землю копитом, підкованим-підбитим батьківською підошвою і гайда навскач по вулиці, збивючи якнайбільшу пилку (щоб звернули люди увагу, побачили і подивувались).

Дідусь же, попрацювавши деякий час під спекотним літнім сонцем, змахне якоюсь ганчіркою піт з чола, покличе мене: “А збігай, Мишко до хати та притарабань кухоль води.” Вихиле жадібно той кухоль, підбадьорить вуса змахом руки вліво-вправо, перехреститься і знову за роботу.

Бувало, по деякому часі роботи, за словами “І шило притупилось, і дратви немає”, дідусь посилав мене на горище за паливом-табаком. Там це “добро” сушилось розвішане віниками на бантинах і розстелене на підлозі горища. Шастати на “горіщах” (так через букву “і” у нас, з притаманною для нашого кутка прихильністю пом’якшувати, мовилось це слово і, думаю я, що вірніше, бо походить від - “на горі” (де?) а не “на гори”. Порівняйте). Так ось, шастати по горіщам, чи на горіщах, як батьківської, так і дідусевої

хати, мені було дуже охоче, бо дуже цікаво! Там, в напівсутінках, я поринав у якусь казкову таїну, в якийсь інший, неповсякденний, незнайомий і неприземлений світ, наповнений дивовижними для мене речами. Там, серед всякого (як це вважають дорослі) мотлоху і непотрібу та забутих, чи прихованих від людського ока речей, завжди знаходилося що-небудь такенне(!), що збурювало дитячу уяву і мрійність до неосяжних розмірів. І кожна знахідка переповняла таким почуттям, яке, може, відчув у свій час відомий український археолог і поет Б. Мозолевський при зустрічі з золотою скіфською пектораллю. Саме-собого, що про археологію я ще нічогісінько не тямив. Десь, багато років по тому, стоячи знищено біля руїн батьківської хати, якимось дивно для самого себе пожалкував, що невціліло горіще...

Одначе, на дідусевому горіщі розміряться і займатись "археологією" не густо випадало. По-перше тому, що командировка-відрядження на горіще і саме завдання було дуже почесним і відповідальним. Вчасне і ретельне виконання його було справою козацької честі. По-друге, в літню жарінь від дідового зіллячка там стояв такий густий і в'їдливий дух-аромат, що мухи на льоту падали. А вже ж, коли ворухнеш тим зіллям, то вже і очі до лоба полізуть і тілом засмикаєшся від чханини. Тож, нашвидкоруч вхопивши декілька листочків, поспішаєш драбиною донизу. На запитання дідуса: "ну, хлопче, як там живеться?" докладав бадьоро: "Та нічого собі!.. Там тільки муха від "паларіча" здохла". Дідусь посміхнеться загадково в вуса і подарує-подякує найвищою похвалою: "Молодчина, козак, отаманом будеш!" Від такої подяки-похвали

душа моя дитяча зростала до неба яворово. З літератури я узнав про славне лицарство козацьке значно пізніше, навчаючись в середній школі, та й то - обмежено, в рамках комуняцької цензури, яка прикладала неймовірних зусиль, щоб подати це в тенденційно-упередженому, або й в саплюженому і спотвореному (про гетьмана Мазепу і в багатьох інших випадках) вигляді з корисливо-політичними та ідеологічними наліпками холуйствующих істориків, літературних советських академіків, критиків-рецензорів та тлумачів. І ми їм довго вірили. Та наука і та освіта, як і за царату, від якого й успадкувала це імперія ж поновлена, наганяла в недозрілі, цнотливі голови школярів стонадцять туманів, аби ті Українські діти вже ніколи не визріли в свідомих свого Українства громадян. І ми довго не визрівали. Хотілось же дружби незалежних народів незадекларованої, правдішної, без заправованих національних особливостей, які в той час дозволялось проявляти тільки в заорганізованих і задекорованих в національні шати танцюльках та пісеньках з нагоди (приводу) чергової річниці жовтневої революції або дня совєцької міліції. Єдиний советській (руській) народ під хоругвами Москви, правду кажучи, кувався не так що і безуспішно і не без участі українських же “ріднесеньких” перевертнів-кар’єристів. Наслідки тих отруйливих туманів і тії наковальні і понині даються взнаки, відгукуються і простежуються в свідомості і поведінці великої кількості етнічних Українців, не кажучи вже про росіян. Всякі прояви Української гідності, навіть мова, особливо, коли вона вживається в російськомовнім середовищі, як в Росії, так і в самій же Україні (мій особистий

печальний досвід) закидаються нам як націоналізм, сепаратизм, петлюрівщина, бандерівщина, западенщина. Та, люди добрі, даруйте мені, що я - телепень, туман вісімнадцятий козацько-лоцманського роду - не втну своїм розумом: що ж то таке в Україні, на її теренах, оті проросійські вихиляси, російська мова, російські мас-медіа, російська школа і російського патріархату церква, напівпроросійські і зросійщені Рада і влада?! Розтлумачте, будь ласка, щоб я лихим побитом не подумав, що окупація України продовжується і набирає нової сили.

17.02.14

Автографи пам'яті з окрайками думок.

В часи мого дитинства слава про козаччину ще жила в пам'яті старих людей, які не зналися з книгами і, можливо, понесли з собою в засвіти багато дечого такого, що не закарбовано письменниками й істориками. Вона дійшла до них з переказів їхніх батьків, дідів і прадідів; з народних дум і пісень. Це покоління наших дідів у свої молоді літа ще й кобзарів бродячих слухало. Таким чином, із вуст в уста, із покоління в покоління, докотилась та слава до наших батьків і до нас. Тож я, ще бувши малюком, дещо знав про козаччину, наслухавшись батьківських пісень таких, як от: “Ой на горі та й женці жнуть...” (про Дорошенка і Сагайдачного); “Їхав козак на війноньку...”; “Пісню про Байду (Вишневецького)” - про те як його турки катували “...та й за ребро гаком, гаком зачіпали” і інші.

Дитяча уява і фантазія робили своє діло. Бувало наскубу жмут вовни з татового кожуха, закручу його вусом і приліплю тістечком з розмоченого хліба на те місце, де щойно витер соплі, перехоплю

поясницю (крижі) красною ганчіркою й засуну під неї до пузечка дерев'яного пістоля; набік через плече, на шовковому плетеному шнурі з китицями (був такий у тата для святкового підперезування - перекину дерев'яну шаблюку, в ліву руку - дерев'яну ложку, суну її в рот держак-руків'ям і затисну зубами - ось вам і люлька! Задля повного комплекту в правицю прихоплю салотовку (товкачка, макогін). Для кого як, а для мене - це і пернач, і булава. Отак, принарядившись і озброївшись і, тримаючи ту булаву перед собою на рівні підгруддя, намалююсь перед дзеркалом. Дзеркало те висіло в хаті на причілковій стіні поміж двох вікон і було досить велике в порівнянні з моїм ростом. Мене видно в ньому в повний ріст та ще й частину стелі з сволоком і вирізаним на ньому хрестом. Стою я під тим хрестом в тому дзеркалі і гоноруюсь, пишаюсь, козакую в ньому: - Чим не Дорошенко, чим не Сагайдачний?!

28.02.14

Потихеньку ще раз притулюсь спогадами до дідуся Марка. Між іншим, я й сам собою сумую, перечитуючи відіслане - так багато там пропущених думок...

Так ось, прийнявши з моїх рук табачне листячко, дідуня згортає його в декілька шарів і нарізає ножем на лавці, як локшину, або капусту. Потім виймає з кишені кисет (торбинка для табаку). В тому кисеті він тримає так звану січку, тобто, дрібненько нарізане сокирою стебло того ж таки табаку.

Ця січка - дуже грубе, хоч гармати заряджай, "круте" і вонюче зілля - припасалась головним чином для ледачих канючників, але, після облагороження

листовою нарізкою, дідусь і сам споживав його з метою “якономії” чи для збагачення смаку. Отаку грізну, як вибухівка, суміш він насипав на шмат сталінської “Правди” і обережно, як немовля, пеленав той тютюн, залишаючи окрайчик газети для заклеювання. Кінчиком язика проводив вліво-вправо по окрайку і притискав його до закрутки. Готово. Виходила товста і довжелезна - як на мене малого - немов дишель, цигарка. Іноді він робив і “козячу ніжку”. Я вже опускаю тут деякі деталі, щоб не закинули мені смакування такою сатанинською стравою (а дідусь же був старостою нашої церкви), але ж в цих приготуваннях дідусевих було щось таке, що привертало дитячу увагу. Може, то була дідусева мужність, а, може, якась таємна козацька давнина. Одна лиш постать дідусева провокувала дитячу уяву на всякі фантазії. Особливо зачаровувало мене добування дідусем вогню. З сірниками в післявоєнні часи ще було туго. А в війну (під час війни) сусіди по черзі тримали вогник (жарини) в печі, щоб поділитись вранці.

В хатах же, де були діди, які вживали сатанинське (бісівське) зілля, такого горя не знали. Так ось, дідуня, уже з цигаркою в губах, витягає з другої кишені кресало і гніт, притискує той гніт в лівій руці до камінця (кременя), а правою, в якій тримає якусь залізячку, коротким і швидким рухом чиркає по кременю. Маленьким снопиком зірочок вилітають іскри. Я весь в напруженому чеканні, весь там, подавшись всим тілом назустріч великій тайні добування вогню. Чирк! Чирк! Раз і другий - і вже дідусь дає мені роздмхувати затлівшого гнота. Яке ж то велике щастя бути причастним в

добуванні того вогню, з яким до людей приходить тепло і світло! Тепло і світло... і Надія з Майдану!

Розумію тепер Прометея. А гніт уже рожевіє і дідусь уже цілує його цигаркою і вже палить її клятву і з тим антихристовим зіллям горить антихристова “Правда”...

Пробачте, я знову за своє. Давненько це було, в той час, коли я жив у рідному Запоріжжі і навчався в Фармацевтичному інституті (куди поступити необачно порадив мені брат Вася).

На початку навчання я знімав малесеньку кімнату на двох з молодим робітником трансформаторного заводу, на якому працював і я два роки до призиву в армію та ще рік після “дембеля”. Це була домівка одної доброї жіночки, яку кликали, якщо не збрешу за давністю, просто “Тітовна”. Жила вона з двома гарненькими доньками без чоловіка.

Здається, тепер (бо не розпитав у свій час), що він не вернувся з війни (41-45 рр.). Тоді багатько було таких, як і в нашому селі, через хату, а іноді: ЩО НЕ ХАТА, ТО Й БЕЗ ТАТА (вдови були з двома-трьома дітками). Так Сталін і його опричники вели переможну війну. Доньки Тітовни, Рая та Світлана, були майже мого віку, тому я й думаю, що тата вони втратили у війні. Якимось чудом я не женився, а то б плакала моя інститутська освіта. Жила Тітовна бідненько та все ж знаходився у неї

і для мене іноді пиріжок-другий, а іноді і місце за столом. Платню за квартиру брала чисто умовну, але й це мене не рятувало і згодом я перейшов у інститутський гуртожиток.

Там було весело, але завжди гамірно і моїй мрійній природі трудно було усамітнитись, а я був схильний до цього. У Тітовни ж така можливість була: і в домівці, і в садочку, і навіть за ворітьми. “Посьолок” купався в садочках і, щоб розгледіти добре домівку, треба було наблизитись на 5-6 кроків, бо й вулиці, вузенькі та затишні, ховалися в розгалуженні пообічних крон, утворюючи притінену тунельку. І називались ті вулиці так гарно (без всяких там “видатних” осіб): Вишнева, Грушева, Шовкова, Щаслива... Щасливі назви! Хатка Тітовни стояла якраз на Щасливій. Я тут в спогадах розмріявся і відхилився (зі мною часто так буває) від головної на сьогодні мети - подати вам ще один вірш, зародження якого і сталося на тій Щасливій. За відхиленням потратив багато часу та не шкодую: Виникла важлива думка написати про вдівство та сирітство, які породжуються війнами. Ой, скільки у мене таких думок і коли я їх запишу-розкажу?!

Так ось, одного літнього вечора приліг я горілиць на лавці за ворітьми Титівної садиби і зачарувався: тиша стояла - тільки цвіркуни не вгавали, від чого тиша тільки поглиблювалась, здається, у Гоголя було так записано: “...Ні шелохньот, ні прогремїт”.

Тягнуться в небо пірамідальні тополі, а там мерехтить грайливо безліч зірок, а з садочка невидимими хвилями напливають запахи нічних фіалок. Все передати я не вмію, але пам'ятаю тілом і сьогодні таке відчуття, наче ти помічаєш,

як у безмежнім морі невідомо куди (без помітного напрямку) тихо, легко і водночас потужно рухається всесвіт і ти сам, не відчуваючи ваги свого тіла, пливеш в цьому величезному й величному човні, предметних пристроїв і деталей якого, властивих для судна (борт, ніс, корма...), не сягаєш будь-як фізично. Таке відчуття єднання з всесвітом, поринання в нього і розчинення в ньому я, здається, не зміг би передати словом, навіть будучи в сто раз більше натоптаний в ньому. В той час, без ручки й паперу, склались чотири строчки, які я потім переніс до зошита, та так і залишив до цього часу. Ось недавно натрапив на них і стало жаль, що вони не бачили світу. Не знаю, звідки тоді взявся у мене такий урочистий стиль. Урочистий і важкуватий... і архаїчний. Але все сказане і сам стиль мені подобались, і захотілось мені врятувати старого, як і сам я, товариша та ще й оточити його колом нових, але схожих на нього. Першими були рядки, де мова йде про тополі. Ті рядки склались на російській мові, бо на той час я вже був російськомовним, як і більшість молоді, яка після школи попадала до міста, на завод, в учбовий заклад, в армію і т.д. Українською або суржилом розмовляли (та і не всі) тільки з батьками, коли завітали в село. Коли хто в місті, в армії чи учзакладі, чи ще де розмовляв українською, на нього дивились або, як на недорозвиненого, або казали “випендрюється!” Сумні наслідки цього явища ми маємо і сьогодні, незважаючи на всі зусилля позбавитись його. З прикрістю відчуваю це на власному досвіді, але нічого прикрого не бачу в тому, аби володіти і писати добре російською, чи якою іншою (та в

першу чергу українцям - українською). І хай би росіяни, живучи в Україні, володіли українською хоч на тому маленькому рівні, як володію я російською, не кажучи вже про таких українців як Т. Шевченко, М.Гоголь, М.Вовчок, М.Грушевський, О.Довженко, Короленко і багато інших діячів культури, науки, письменства... Так ні! подавай їм “регіональну!”, яка потім злоякісними метастазами розповзеться по всій Україні і спалить весь кисень, яким ще живе українська мова.

Так ось, нарешті, дійшла черга і до вірша.

Сучасні діти - акселерати і вундеркінди такі вірші, як і романи минулих літ, називають “соплями”. Не осуджую їх і не обіжаюсь. Це - не їхнє. Це - наше. Хай їм пишеться добре відповідно їхньому часу, якщо навіть я не пишу таким стилем, а тут тільки притримувався раніше заданої форми.

*Как дивны в Украине ночи летние!
Божественное в них великолепие!
В них сказка есть, в них есть очарование;
Легенда в них и тайное предание.*

*Как колоннады древнего Акрополя,
Стоят в тиши задумчивые тополи,
Полны великого и гордого молчанья,
Поддерживают своды Мироздания.*

*Когда угаснет зоренька вечерняя
И в храмах умолкает повечерие,
Тут звезды светлячками загораются,
И колдовство ночное начинается.*

*Игра теней и света заволнуется,
Как зло с добром извечно соревнуются.*

*И вот уже невидимое видится!
И вот уже неслышимое слышится!*

*И звезд на небе тихое бряцание,
И звон кузнечиков, как звездное мерцание
Невидимой волной соединяются
И на качелях вечности качаются.*

*И открываются душе миры астральные,
И рядом обитанья зазеркальные.
Вечный покой и вечное движение,
ТВОРЦУ всего за все благодарение*

И, наконец, заключительные строчки:

*И, несомненно, где-то здесь, под Богом,
На гения благословился Гоголь!*

До цього фото даю комент не стільки тому, що воно дороге для мене і я там присутній, скільки

задля того, що в ньому живе пам'ять про нашу рідну початкову школу, де ми, ще до закінчення війни 41-45 рр., робили перші кроки до грамоти і знань, про нашу першу, любу нам вчительку, нашу загальну - поза домом - маму **Тіну Карпівну Очеретяну**. Та ще тому, що за прізвищами моїх однокласників прихована історія життя їх батьків, а за батьками і дідами-історія нашого села, а за життям села - прихована або сплюндрована і забрехана кишеньковими "СОЧІНІТЕЛЯМИ" історія України. Та ще тут же воєнна і повоєнна доля дітей, що дивляться на нас уже із-за 70-ти річної давнини. Так ось по порядку і, поки ще коротенько. Перший ряд, зліва: Бойко Дуня Андріївна. Хата її батьків стояла на нашій вулиці четвертою після нашої в такому порядку: Бакум Григорій і Ганна, Кузьменко Іван Маркович і Марія, Гарбузівська хата - пам'ятаю тільки бабу "Милашку". "Гарбузи" - це, певніше, було не прізвище, а прізвисько. Можливо, що це були Гаркуші, бо якимось чином вони родичались з сім'єю колгоспного бригадира Гаркуші, у якого було двійко синів-близнят Петро та Михайло - товариші нашого брата Юлія, яких я добре пам'ятаю, хоч розпізнавати хто з них Петро, а хто Михайло, так і не навчився: такі були схожі. Жили вони, як у нас казали, "по той бік балки", тобто, головного русла Сури, пообіч якого, переважно в один рядочок пунктирно притулились хати, збігаючи і тулячись до нього огородами з капустинням та бурячнею. Якщо іти від дідуся Марка в напрямку центра села, як у нас казали, на "Перемогу" (як ми переважно і ходили до середньої школи, бо краще був наїжджений шлях і втоптана стежка) і перетнути першу, яка

зустріне́ться, бокову - “Гарбузівську” - балку, то друга хата після цього і була (а може і досі ще є) Гаркушівська. Я бував у них, коли ще жива була їхня мати, тітка Ганна, а хлопці влітку приїздили додому. Я щойно закінчив 10-тий клас і жінка одного з них, художниця, займалась трішки репетиторством зі мною для вступу в художнє училище, який я, проскочивши вдало по малюнку і живопису, успішно завалив на творі про Павла Корчагіна. Розгубився. Творити я трошки вмів, але цю тему десь в школі прогавив і, маючи в голові обмаль хрестоматійного матеріалу, розгублено і приречено просидів половину відведеного часу. Всі вже давно пишуть, а я сиджу, зажурившись і замирившись з долею. Привів мене до тям і підштовхнув (як у свій час підштовхнув до віршів Васа) сусіда по парті, який уже пробував ті іспити не вперше і мав досвід абітурієнта. Він поклав посередині, поміж нами свою “шпору” і шепнув: “Пиши!”. Прочитав я 2-3 рядочки і... проснувся: “Та я ж і без шпаргалки здатний так написати!” І пішло, і поїхало... Та треба ж було писати швидше і стисло, а мене понесло “мислю по дереву!”.. А тут і дзвінок! І вже іспитарі збирають роботи. Вихопили в мене паперу з-під руць на пів-дорозі до завершення найвидатнішого в історії абітурієнтів екзаменаційного твору і, зарізавши творця, як баранця, записали в епітафії: “Цікаво!.. Але тема не розкрита”. На той час наш татко був у місті, здається торгував з колгоспного “кійоску” колгоспними ж “дарами”. Узнавши про таку халепу, він вирішив поборотись - бо я був надто пригнічений - за свою талановиту дитину. Взявши примусово мене з собою і, як я не противився, він

підстеріг “екзаменаційну голову”, шкутильгаючи з боку на бік наздогнав його і став (страшно пригадати!) про щось домовлятися з ним. Але “голова” вислухала його і, як мені здалось, прихильно і співчуваючи, та вже було пізно, бо, як було сказано “ітоги подведені комісією і змініть нічого неможливо”. Сделка не состоялась. Та мені здається тепер, що і при можливості посприяти татові якось у цій справі, той чолов’яга, зважаючи на наш жалюгідний вигляд і становище, не потягся б до хабаря, а зробив би це за спасибі. Не судьба. Довго боліла душа тією невдачею, та, розумію, що дарма, бо за моїм бажанням поступити, нічого не було окрім похвали батьків, товаришів, декількох наївних малюнків та хронометричних таблиць по історії, виконаних за проханням Михайла Йосиповича Толкачова, з огляду на що він із вдячності і, мабуть, почувавши себе зобов’язаним, по мовчазній між нами угоді, витягав мене до дошки тільки тоді, коли я тягнув руку. Частіше для коротенької відповіді з місця, бо біля дошки треба було давати поширену і повну відповідь та ще й ризик був наколотись на несподівані додаткові запитання і своїм мовчанням, або відповідями телепня кинути в незручне становище улюбленого вчителя, ставлячи його всупереч угоді, перед вибором: або ставити двійку, або нічого. Поставиш двійку - порушиш угоду на послуги, не поставиш нічого - що тоді робити з іншими телепнями? Іноді я, за гуртом знаючих відповідь на те чи інше питання, теж піднімав на коротку хвилю руку, та й ховав її знову, аби натякнути, мовляв, знаю, та передумав відповідати. А поскільки моя ініціатива була рідкісним явищем,

а треба ж було в класному журналі якось відзначати мою присутність і участь в поході до знань, Йосип Михайлович викликав мене до дошки, “задавав наводящіє вопросы” (натякуючі запитання) і, коли це не рятувало, сам же на них відповідав, запитуючи, чи згоден я з його викладками. Я звичайно давав “добро!” і талановитий і добре обізнаний учитель історії, Михайло Йосипович Толкачов, змушений був відзначити свої ж відповіді убогою трійкою з плюсом щоб записати її на мій рахунок. Я мучився тією залежністю шановного вчителя від моїх послуг, але нічого не міг вдіяти на краще, тому що двійками засмутив би тата, який чомусь покладав на мене надію, що з мене вийдуть люди. Жалкую, що він не запобігав при цьому до ремінця. А Михайло Йосипович викладач був не байдужий. Відчувалось дуже виразно, що він любить цю науку. Викладав піднесено й урочисто, запалювався і захоплювався, і запалював нас так, що заслухувались на нього навіть такі шибеники і розбишаки, яким був і я. Пригадується смутно, що викладав він, як здається, чомусь на російській мові. Та у нас те захоплення швидко згасало і губилося вже на перервах, коли довоєнні переростки, а за ними і деяка дрібнота поспішали до надвірного нужника палити там цигарку та колупати вічка в дошках перегородки для підглядання на дівчачу половину і вивітрювалось все доценту по дорозі в 5-7 км. з школи додому. З великою вдячністю і любов’ю пригадую ще учительку німецької мови Анну Миколаївну (прізвище забулось). Це була жіночка уже поважного віку. Ми поміж собою називали її “Бабушкою”. “Бабушка” була світлою і доброзичливою людиною,

мабуть, з німців-колоністів, бо дуже добре знала німецьку мову і, можливо, під час війни працювала перекладачем, бо мала бойові нагороди. Це вона вела в школі гурточок малювання і своїм коштом добувала своїм вихованцям папір і акварельні фарби. Іноді вела ці уроки і бесіди у себе вдома і частувала нас чаєм з печивом та бубликами. Поводилася з нами і піклувалась, як мати за рідними дітьми, бо, мабуть, своїх втратила десь на дорогах війни. А ось з тої спроби поступити до художнього училища я виніс на довгу пам'ять тільки те, що бачив живим сучасника і сподвижника Дмитра Яворницького - художника Погрібняка. Він давав підготовчі консультації до екзамену по малюнку і живопису. Був він уже поважного віку, худорлявий, але досить бадьорий і жвавий козак. Свої бесіди з нами пересипав гумором, жартами та метафорами. Це, мабуть, він доброзичливо схилився до мого наївняка в малюнку олівцем та живопису аквареллю, бо мої екзаменаційні роботи по спеціальним предметам були зараховані. Жалкував я дуже, що не поступив і не зробив на майбутній рік ще однієї спроби, бо, як пізніше зрозумів, не з моїм досвідом і хистом брати ту фортецю з першого наскоку. Там були такі, що вже двічі-тричі пробували свої сили. Особливо виразно заявляли про себе дітки "ізбранного народу". Після їхніх "вчених" розмов і міркувань про мистецтво я počував себе знищеним і поводився як Мауглі, що попав раптово в середовище людей. Я, з досади, поїхав у Запоріжжя, влаштувався на роботу до Трансформаторного заводу і на довгий час втратив охоту до "сочінительства" і до намірів поступити до якого-

небудь іншого учбового закладу. Та й наврід чи, вступивши, я зміг би продовжити успішне навчання без матеріальної і відчутної допомоги з боку батьків. А що з них було взяти в ті часи?!.. Он Юлій наш - потягав деякий час торбинами харчі з батьківської хати та й кинув свій “Гірничий”. Треба було заробляти якусь копійчину. Поселився я в Запоріжжі спочатку невдало на квартиру в домівку бездітного чоловіка, який доводився братом Олексі Земляному. Цей Олекса жив ще після війни в нашому селі через балку напроти нашого сусіда Андрія Кряжа. Дружина Олекси Земляного була мені хрещеною мамою. Потім дядько Олекса з сім’єю перебрався в Запоріжжя, а в його хаті оселився його родич дід Михайло Данильченко. Звідки він приїхав до нашого села мені невідомо. Знаю тільки, що, незважаючи на незагойну рану на нозі часів Російсько-Японської війни 1905 р., він прожив ще досить довго і помер десь за 90 років, а його дружина пожила ще деякий час. З його онуком Льонькою дружив Вася Пишний. Дядько Олекса Земляний, маючи на той час трійко дітей: Любу, Люсю і Льоню, не міг ще й мене прихилити в свою маленьку хатину, та порадив прийняти мене своєму бездітному братові. Той жив у достатку, але брав з мене якусь там платню за квартирування з мого крихітного заробітку. Я ж, голодуючи з дня на день, якимось чином втримався і крадькома з’їв декілька сухариків, які його жінка заготовляла для відгодовування кабанчика. Щоправда, довго вагався я перш ніж вчинити таке велике злочинство, та голод зробив своє чорне діло. Сухариків, як мені здалося, було багато і я, втішаючись, подумав: “З’їм один, аби “заморити

черв'ячка”, не помітять”. Та після першого підступний голод штовхнув мене ще на два. Помітили. Дружина того Олексового брата з самого початку поставилась до мене недоброзичливо і це послужило їй зручним приводом, щоб позбавитись цього злидаря, від якого мало було зиску. Донесли про це моїй хрещеній матері - дружині Олекси Земляного. Якимось чином дізналась про це і рідна Мама. Чи приїхала на той час провідати мене, чи тому й приїхала, що дізналась про те лихо, що скоїлось з її дитиною, чи, може, привозила яєць для часткового розрахунку за те квартирування. А зупинилась вона у доньки Данильченків - Галі, яка ще в селі побралась з Бакумом Федором Мефодієвичем, і жили вони через хату від Олекси Земляного на вул. Леонтовича, 6. Мама дуже сумувала на ту мою кляту приключку, плакала і, здається, не вірила що таке могло статись з її дитиною, хоч я і сказав їй правду про це. Галя ж Данильченкова-Бакум негайно, як тільки дізналась, вчинила тій жінці гучний “рознос” і привела “Мішу” в свою хату, маючи на той час трійко своїх хлоп'ят. Домовились про платню, за яку тьотя Галя взяла мене ще й до сімейного столу. Скільки буде ще мого життя, стільки й буду з вдячністю пригадувати цих надзвичайно щирих і добрих людей. Так починалось моє “самостійне” трудове життя, якимось, при нагоді, розповім про нього більш детально, бо зараз дуже відхилився від фото. Ось як розгорнулись спогади тільки на одним прізвищі з фото! Але перед подальшим коментом ще раз вернуся до особи баби “Милашки”. А зараз надішлю вам набране щоб не втратити його в нетрях і хащах комп'ютерних...

Далі буде

* * *

Наснився татків садок...
Наснився, ой, Нене, Нене!..
Ні яблучок, ні грушок,
Але ще живий, зелений.

Розрісся, немов гайок,
і геть загустився вишник:
Ні ягідки між гілок...
Блукають очі невтішно.

І яблуньки, і грушки
Розкрилені так розкішно...
Та чимось ти не такий...
Та чом же ти не колишній?

Тобою ж я ріс і жив,
Прихисточку мій ти літній,
Та чом ти так зубожів,
Та чом ти тепер неплідний?

Дитинства вишневий вік –
Моє ти оскомне щастя!..
Червоний ягідок сік
Я мав за Святе Причастя.

Не брався ж я чатувать
З твого врожаю данину;
Мав намір почастувать,
Привівши до тебе сина.

Згадай же, колись було
(Сусідам і нам на подив),
Що майже на все село
Ти був найщедріший плодом.

Матуся той Божий дар
У піч і на сонце слала...
На Святки крутий узвар
Колядники смакували.

Чому ж ти так підупав?
Якої зазнав хвороби?
Чи, може, давно не мав
Ні догляду, ані добрив?...

Вхопивши мене в полон,
Мов виснажити завзявся,
Як вічність тягнувся сон,
Та ось, нарешті, урвався.

Прокинувсь - на серці груз;
І прикро мені, і сумно.
В замети очима вгруз,
Бо там, за вікнами зимно.

Чужого краю куток,
Де віку я доживаю,
А сни все кличуть в садок,
Якого давно немає.

Зміст

1. Повсяк день, повсяк час і хвилину...	2
2. Боже, Ти прийми мої прохання...	4
3. Не за себе вболіваю, Отче...	6
4. Як над полем і лісом Росії...	8
5. Ночей моїх безсонних чарівниця...	13
6. Україно, люба моя Нене!...	25
7. Ось я вже сивенький...	29
8. Я вертаюсь до рідної мови...	31
9. Як був я нетяма...	34
10. Ми не володарі у долі...	37
11. Колись і я в казкові речі...	45
12. Цікавий (пам'яті В. Підмогильного)	48
13. Пишу листа в край козачий...	52
14. Де ви тепер, поети-прометеї?..	57
15. Любила Дарина...	60
16. В Україні є такий куточок...	63
17. Кинь, земляче, кинь козаче...	64
18. Такі вже милі й безпечальні...	70
19. Кину я всі справи...	72
20. Терни	76
21. Знову і знову чарівна пора...	84
22. На Землі є земля...	86
23. Мій брате рідний...	90
24. Я весь від ніг до голови...	94
25. Бракує слів небанальних...	96
26. Серед сум'яття почуттів...	99
27. Колись доля примхлива...	103
28. Перша борозна	106
29. Мамине письмо	109
30. Прийшов до мене тут хлопчина...	114
31. Велика земля наша - мати...	115
32. Скільки живу, ніяк не пригадаю...	118
33. Не в межирічних землях Каппадоків...	125
34. Дні хороші, дні погожі...	134
35. Закоханий	137
36. Був нині травень...	142
37. Ще здається: це вчора було...	146
38. В жовтневий день десь під Покрову...	148
39. Псалом літу	150
40. Вибач, Боже, я трішки злукавив...	156
41. Спогади	162

Підготували:
священик Володимир Дерев'янка,
священик Павло Тепін,
Ігор Чечель, Григорій Бондаренко,
Володимир Філіпов

Малюнки
Володимира Єрмакова
Анхайла Пишного, Яетяни Сокиркіної

Книга - дарунок
Всім, хто любить Україну

Священик Василь Пишний
Храм Покрови, с.Рубанівське,
Васильківський р-н, Дніпровська обл.,
т. +380675238992,
т. +380502341503
naviky@ukr.net www.naviky.dp.ua
а/с 1847, м. Дніпро, 49027, Україна

Надруковано в типографії “Літограф”

